

COLLECTIEBELEID BEELD EN GELUID

BEELD EN GELUID

Kunsten

INHOUD

POSITIE IN EEN DYNAMISCH LANDSCHAP 4

Doel 5

Voor wie en waarvoor	5
Beleidskader	6
Bronnen	6
Waar te vinden	6

Positionering 6

Rol	6
Collectie	7

Beeld en Geluid in context 9

Media	10
Erfgoed	10
Audiovisuele Collectie Nederland	12
Wetenschap	12
Onderwijs	15
Internationaal	15
Gebruikers	16

COLLECTIES IN VERBAND 18

Algemeen 19

Kaders 20

Inhoudelijk	20
Afstemming	21
Speerpunten	22
Intellectuele eigendom	22

Acquisitie 22

In opdracht	23
Schenking	23
Legaat	25
Overig	25

Selectie 26

Waarderen	26
Cultuurhistorische waardecategorieën	27
Inhoudelijke selectiecriteria	29

Dekkingsgraad	30
Fasen	31
Retentiebeleid	31

DUURZAAM BEWAREN 32

Algemeen 33

Uitgangspunten 33

Preservering 34

Van analoog tot digitaal	35
Passieve conservering	35
Digitaal preserveringsbeleid	36
Authenticiteit en integriteit	38
Life-cycle management	38
OAIS	41

DE GEBRUIKER CENTRAAL 42

Zoeken en vinden 43

Catalogus	43
Annotatie	43

Contextualisering 45

Doelgroepen 46

Auteursrechten 47

COLLECTIEPROFIEL 48

Bewegend beeld 49

Audio 56

Ondersteunende collecties 59

A long, brightly lit hallway with red walls and doors, leading to a staircase. The hallway is illuminated by warm red light, and the doors are dark. A staircase with a glass railing is visible on the right side of the image.

POSITIE IN EEN DYNAMISCH LANDSCHAP

Het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid is een cultuurhistorische instelling die het audiovisueel erfgoed dat uit historisch of cultuurhistorisch oogpunt van nationaal belang is verzamelt, conserveert, ontsluit en presenteert voor zoveel mogelijk gebruikers: AV professionals, scholieren, studenten en onderzoekers, culturele instellingen en het algemene publiek.

Daarnaast ontwikkelt, verzamelt en verspreidt het instituut kennis op het gebied van audiovisuele archivering, vooral in het digitale domein, en mediahistorie.

Beeld en Geluid combineert de hoogste professionele normen op het gebied van ontsluiting en conservering met een laagdrempelige toegang voor gebruikers en publiek, en een hoog niveau van dienstverlening.

Profiel

Beeld en Geluid is in het veld van Nederlandse erfgoedinstellingen leidend op het gebied van behoud en beheer, presentatie en promotie van het audiovisuele erfgoed. Het speelt een sleutelrol in het vastleggen en interpreteren van de geschiedenis van de Nederlandse samenleving zoals vastgelegd door de AV media, en van de geschiedenis en ontwikkeling van die media zelf. Het Instituut is complementair aan instellingen die zich van een zelfde taak kwijten op het gebied van materieel erfgoed als kunstwerken, monumenten en historische objecten, alsmede aan de Koninklijke Bibliotheek en het Nationaal Archief. Beeld en Geluid beheert, net als deze laatste twee instellingen, een zeer divers inhoudelijk domein dat is neergeslagen in een specifieke vorm. Deze vorm (de audiovisuele inhoud en de audiovisuele drager) stelt specialistische eisen aan het behoud en beheer van de collectie. De inhoud valt deels binnen een veel breder kennisgebied van cultuur- en maatschappijwetenschappen, een kennisgebied dat vooral bij de duiding en openbaarmaking van de collectie wordt aangesproken en dat in het collectiebeleid een belangrijke rol speelt bij waardetoekenning en beschikbaarstelling.

Collectiebeleid

Als instelling met een publieke taak die zich bezighoudt met het bewaren van het nationale audiovisuele erfgoed moet Beeld en Geluid in de praktijk ook expliciet vaststellen wat tot dat erfgoed behoort en niet, en hoe het moet worden beheerd, gedocumenteerd en toegankelijk gemaakt. Omdat de (financiële) middelen altijd beperkt zijn, moeten keuzes worden gemaakt met betrekking tot standaarden, diensten en prioriteiten. Deze keuzes dienen te zijn gebaseerd op beleid dat ook voor de buitenwereld inzichtelijk wordt gemaakt en voor iedereen ter beoordeling ligt.

DOEL

In dit document wordt het collectiebeleid van Beeld en Geluid uiteengezet. Het bevat de belangrijkste uitgangspunten van beleid met betrekking tot de hoofdcategorieën van het audiovisuele archiveringsproces: het verzamelen, selecteren,

ontsluiten, instandhouden en toegankelijk maken van AV materialen. Daarnaast wordt kort de context gepresenteerd waarbinnen Beeld en Geluid opereert en een globale schets gegeven van de samenstelling van de collectie.

Voor wie en waarvoor

Het collectiebeleidsplan is geschreven voor ieder die geïnteresseerd is in de praktijk en doelstellingen van (het collectiebeleid van) Beeld en Geluid. Het is nadrukkelijk bedoeld als:

- Een voor iedereen raadpleegbaar document, dat in grote lijnen de samenstelling en het belang van de nationale audiovisuele collectie bij Beeld en Geluid beschrijft, en het collectie- en selectiebeleid nader verklaart. Het is een leidraad voor alle belanghebbenden bij (de collectie van) Beeld en Geluid: toezichthouders, subsidiegevers, schenkers en depotgevers, erflaters, collega-instellingen en gebruikers;
- richtsnoer voor de eigen medewerkers die betrokken zijn bij het nemen van beslissingen aangaande de collectie;
- informatie die als basis kan dienen voor samenwerking, afstemming en uitwisseling met andere organisaties;
- basis voor periodieke beoordeling van de uitvoering van het beleid.

Beleidskader

Het collectiebeleidsplan is een schets van de stand van zaken op dit moment. Collectiebeleid is aan voortdurende toetsing en bijstelling onderhevig; dat geldt zeker ook in het domein van de media, waar de snelle ontwikkeling in de techniek, de toenemende proliferatie van collecties en de sterk toenemende interesse van de wetenschap bijdragen aan een toevloed van nieuwe of herziene vraagstellingen en duidingen. Het collectiebeleidsplan zal dus altijd een dynamisch karakter houden. Formele bijstelling vindt eens in de vijf jaar plaats parallel aan de systematiek van het meerjarenbeleidsplan. Het huidige collectiebeleidsplan sluit aan op het meerjarenplan 2011-2015.

Bronnen

Beeld en Geluid heeft in de loop der tijd een veelheid aan notities geproduceerd over onderwerpen die het collectiebeleid aangaan. Deze notities en de Handreiking voor het schrijven van een collectieplan (2008) van het Instituut Collectie Nederland (ICN), en het collectiebeleidsplan van het National Film and Sound Archive van Australië zijn gebruikt als referenties bij het opstellen van dit collectiebeleidsplan. Het beleid respecteert de uitgangspunten zoals die door internationale organisaties als Unesco, FIAT/IFTA en IASA zijn geformuleerd ten aanzien van beheer van audiovisueel erfgoed.

Waar te vinden

Het collectiebeleidsplan is ter inzage te vinden op de website van Beeld en Geluid:
www.beeldengeluid.nl

POSITIONERING

Rol

Eind 1995 besloot het toenmalige kabinet na advies van de commissie Vonhoff tot de oprichting van een landelijk instituut met speciale verantwoordelijkheid voor de instandhouding en beschikbaarstelling van het audiovisueel erfgoed. In 1996 resulteerde dit besluit in de opening van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, waarin het radio-, muziek- en televisiearchief van de Publieke Omroep in Hilversum, het filmarchief van de Rijksvoorlichtingsdienst in Den Haag, de collecties van de Stichting Film en Wetenschap in Amsterdam en het Omroepmuseum waren opgenomen. Het instituut vervult daarmee de functie van nationaal archief van de audiovisuele media en koppelt daar tevens een brede waaier van publiekstaken aan: op educatief gebied door beschikbaarstelling van het archief aan scholen en universiteiten, op publiek gebied door permanente en tijdelijke tentoonstellingen en diensten voor ca. 200.000 bezoekers per jaar in het gebouw en drie miljoen

via het web, en door talrijke samenwerkingsprojecten met instellingen in het publieke domein. Tevens vervult het de functie van bedrijfsarchief van de publieke omroepen. Het instituut vervult een voortrekkersrol op het gebied van digitalisering van audiovisuele media en is zowel landelijk als internationaal een voorbeeldinstelling voor beheer, behoud en presentatie van audiovisueel erfgoed. Het streeft ernaar als een Trustworthy Digital Repository voor het audiovisuele erfgoed te fungeren.

Collectie

De Beeld en Geluid collectie bestaat uit een kerncollectie van audiovisuele producties: film- en televisiemateriaal, radio, muziek en andere geluidsproducties. Daarnaast bevat zij een belangrijke ondersteunende collectie van niet-audiovisuele materialen: foto's (positieven en negatieven), objecten, kostuums, boeken, scripts, logboeken, memorabilia, persoonsarchieven en andere documenten die bijdragen aan een beter begrip van de historische en cultuurhistorische context van (de presentatie van) van de audiovisuele producties.

De collecties omvatten meer dan 800.000 uur radio, televisie, film en muziek. Daarmee is Beeld en Geluid een van de grootste audiovisuele archieven van Europa. Het instituut beheert allereerst de radio- en televisieprogramma's van de publieke omroepen, waarvoor het als bedrijfsarchief fungeert. Tevens beschikt het over een omvangrijke collectie documentaire film, met onder meer werk van beroemde en gelauwerde cineasten als Bert Haanstra en Herman van der Horst, reclamefilm, animatiefilm, amateurfilm, collecties van bedrijven en maatschappelijke organisaties, een collectie wetenschappelijke- en onderwijsfilms, een selectie van Nederlandse webvideo en het Nationaal Muziekdepot. Het bewegend beeld- en geluidsmateriaal is vastgelegd op een breed scala aan verschillende dragers, waaronder film, audio- en videobanden, optische schijfjes, grammofoonplaten, cylindrs, draadspoelen en digitale bestandsformaten. Ook beheert het instituut papieren archieven en een omvangrijke foto- en objectencollectie, die tezamen de geschiedenis van de omroep in Nederland illustreren. De collecties geven een uniek beeld van de geschiedenis van Nederland van de afgelopen honderd jaar en van de geschiedenis van de audiovisuele media.

De collectie groeit explosief. De toename komt voor een aanzienlijk deel voor rekening van de (publieke) omroepen. Werd tot 2006 nog een strenge voorselectie van de dagelijkse instroom van nieuw uitgezonden omroepmateriaal toegepast, sinds 2007 maakt de digitale infrastructuur die publieke omroepen en Beeld

en Geluid verbindt het mogelijk om ten minste alle uitgezonden televisiemateriaal van Nederlandse makelij zonder hindernissen te laten instromen. Daarnaast vinden retrospectieve acquisities van allerlei aard plaats, wat duizenden uren per jaar aan nieuw historisch materiaal oplevert. Sinds de instroom van de dagelijkse uitzendingen geheel gedigitaliseerd plaatsvindt, vindt de selectie van dat materiaal veelal in latere fasen van het archiveringsproces plaats.

De fors uitgebreide collectie is in het afgelopen decennium aan een belangrijke herwaardering onderhevig geweest. Door de toegenomen toegankelijkheid van het materiaal konden de geschiedenis en de invloed van de media beter bestudeerd worden en zo een belangrijke plaats innemen in het wetenschappelijk en maatschappelijk discours. Dit paste ook binnen de sterk toegenomen belangstelling voor de rol van de media in nieuwsvoorziening en maatschappelijke ontwikkeling. Het bronmateriaal heeft daardoor enorm aan betekenis gewonnen en vraagt gedurig om herinterpretatie. Voor Beeld en Geluid betekent dit een grote verantwoordelijkheid in het selecteren en contextualiseren van het materiaal.

De collectie is onderhevig aan een continu proces van herbeschrijven en onderzoek naar nieuwe of andere zoekvragen en zoekmethodes. Daarin speelt Beeld en Geluid een voortrekkersrol, zowel voor de wetenschap en collega-instellingen, onder meer in het kader van Europese researchprojecten, maar

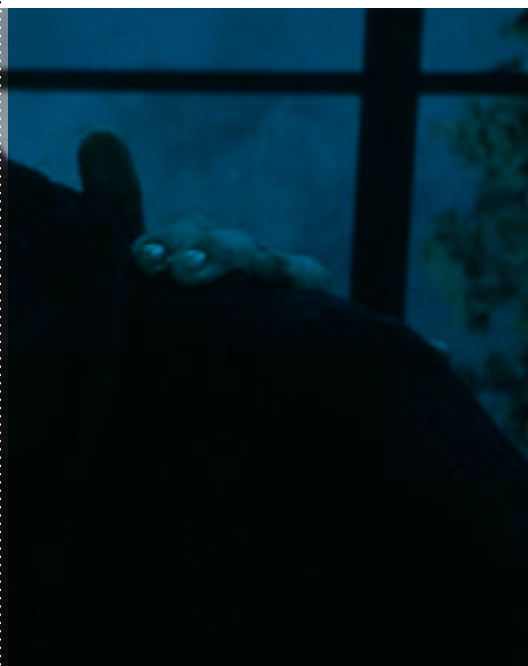

ook voor de audiovisuele-productiesector zelf, die daaraan de mogelijkheid ontleent uiterst succesvolle (online) omroepproducten als Uitzendinggemist.nl, Geschiedenis 24 en het programma ANDERE TIJDEN te maken.

BEELD EN GELUID IN CONTEXT

Beeld en Geluid functioneert in een bij uitstek dynamische omgeving van mediaproductie, een zich sterk ontwikkelend cultureel-erfgoedveld, onderzoek en onderwijs en de vele soorten (steeds veeleisender wordende) gebruikersgroepen. Niet zelden overlappen de rollen van deze partijen opdrachtgevers, samenwerkingspartners en gebruikers elkaar.

9

Media

Beeld en Geluid vervult een belangrijke functie als bedrijfsarchief van de publieke omroepen. Het is zijn eerste opdracht, die nauw samenhangt met die van nationale beheerder van het audiovisuele erfgoed. Beeld en Geluid archiveert de uitzendingen van de publieke omroepen waarvoor de Nederlandse Publieke Omroep (NPO) als overkoepelende vertegenwoordiger de opdrachtgever is. Dat geeft het instituut een unieke plaats in het medialandschap. Met de publieke omroepen deelt het een gezamenlijk ontwikkelde digitale infrastructuur ten aanzien waarvan nauwkeurige afspraken zijn gemaakt omtrent het functioneren van de keten van (digitale) gegevensinstroom en –beschikbaarstelling die permanent plaats heeft tussen de verschillende omroepen en het archief.

Naast de publieke omroepen kent Beeld en Geluid nog andere opdrachtgevers. Zo archiveert het de digitale uitzendingen van de voetbalkanaal Eredivisie Live en ontwikkelt samenwerking hiertoe met commerciële omroepen zoals SBS6. Het instituut werkt actief aan uitbreiding van opdrachtgevers op dit terrein. Vanuit zijn functie van nationaal audiovisueel archief poogt het een representatieve selectie van alle omroepmateriaal geproduceerd voor het Nederlandse publiek duurzaam te bewaren. Omdat tot op heden de financiële middelen niet toereikend zijn om ten volle deze taak vorm te geven bewaart het instituut nu nog slechts een kleine selectie uitzendingen van commerciële omroepen voor onderzoeksdoeleinden.

Met steun van het ministerie van OCW onderzoekt Beeld en Geluid de aansluiting van de regionale publieke omroepen op de centrale digitale infrastructuur. Op deze wijze geeft Beeld en Geluid steeds opnieuw vorm aan zijn functie als knooppunt in de archivering van cultuurhistorisch waardevol omroepmateriaal. Het instituut ziet voor zichzelf overigens geen verantwoordelijkheid voor de archivering van lokale audiovisuele media. Opslag van de cultuurhistorisch waardevolle delen daarvan zijn belegd op het lokale en regionale niveau, aansluitend bij de bestaande Nederlandse infrastructuur voor de audiovisuele archivering. Wel ziet Beeld en Geluid in dit verband een verantwoordelijkheid met betrekking tot kennisoverdracht en advies.

Erfgoed

Beeld en Geluid combineert zijn rol van omroepbedrijfsarchief met die van voortrekker binnen het nationale cultuurhistorisch erfgoedveld. Het beweegt zich voortdurend op het snijvlak van cultureel erfgoed en media. Het functioneert in een samenstel van landelijke erfgoedbeheerders met hun veelsoortige collecties binnen en buiten het audiovisuele domein. Binnen het terrein van de audiovisuele archivering hebben EYE Film Instituut Nederland (voorheen Filmmuseum) en Beeld en Geluid ieder een eigen plaats voor het nationale erfgoed verworven, overeenkomstig de verantwoordelijkheid die de overheid dienaangaande sinds de jaren '90 bij hen heeft belegd. EYE richt zich primair op het cinematografische materiaal van artistiek belang waar Beeld en Geluid het audiovisuele erfgoed met een

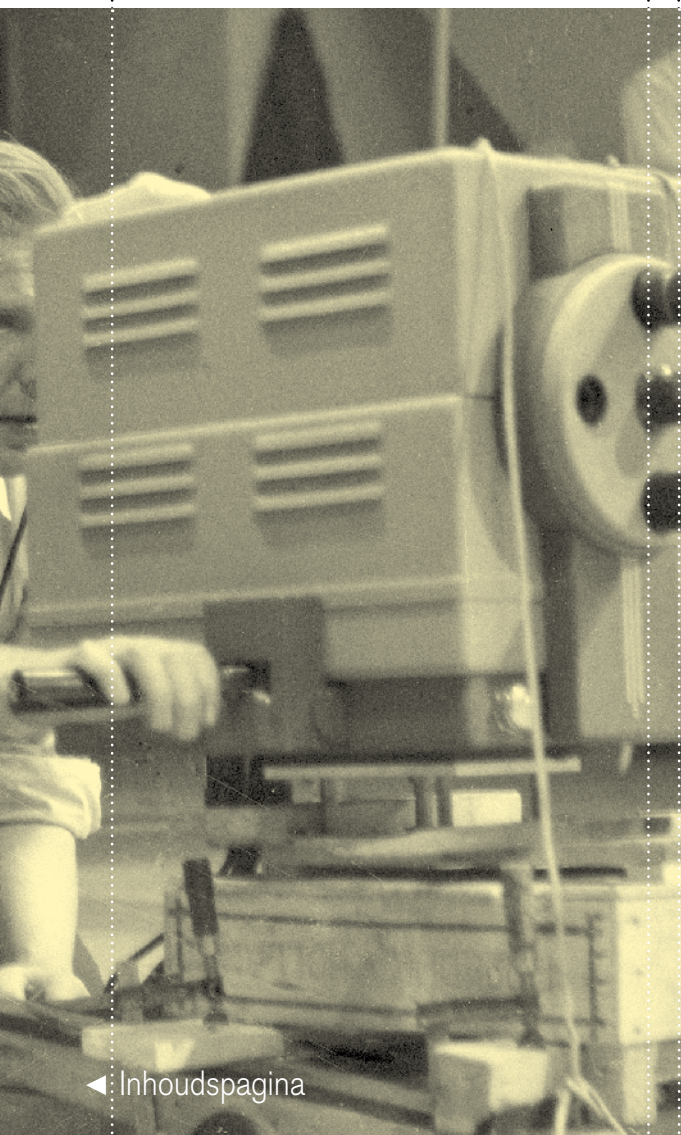

informatieve en cultuurhistorische waarde beheert. De afbakening in taken en collectiebeleid is in grote lijnen afgestemd en wordt periodiek getoetst. Waar nodig wordt materiaal uitgewisseld.

Buiten het audiovisuele domein ziet Beeld en Geluid de Koninklijke Bibliotheek (KB) en het Nationaal Archief (NA) als zijn directe erfgoedpartners: de KB als de hoeder van de nationale bibliotheekverzameling en het NA als de bewaarplaats voor de (rijks) overheidsarchieven. De drie instellingen vervullen een voortrekkersrol binnen hun eigen sector. Als zodanig ook zijn zij vertegenwoordigd in de Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid (NCDD). Daarin werken zij samen met de stichting DANS (Data Archiving and Networked Services) aan de bevordering van een gedistribueerd maar samenhangend netwerk voor duurzaam beheer en duurzame toe-

gankelijkheid van digitale informatie in de publieke sectoren van archief, media, wetenschap en (overig) cultureel erfgoed. Vanuit deze knooppuntfunctie voelen deze instellingen, en dus ook Beeld en Geluid, een specifieke verantwoordelijkheid voor het delen van kennis en van de beschikbare infrastructuur.

Het instituut voelt zich daarnaast nauw verwant met verscheidene categorale collectionerende en presenterende instellingen in Nederland. Het werkt actief samen met het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD), het Meertens Instituut, het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) en het Rijksmuseum, waarvoor het regelmatig historisch beeldmateriaal beschikbaar stelt ten behoeve de afdeling Nederlandse Geschiedenis.

Inhoudelijk richt elk van deze instellingen zich op een specifiek onderdeel van de Nederlandse geschiedenis, ingebed in de bredere historische context. De specifieke expertise van Beeld en Geluid in dit bredere verband ligt op het terrein van de mediageschiedenis en AV-beheer. Beeld en Geluid onderhoudt daarnaast contacten met de Nederlandse musea via de Nederlandse Museum Vereniging.

Audiovisuele Collectie Nederland

De collectie van Beeld en Geluid maakt deel uit van de Audiovisuele Collectie Nederland, een concept dat aansluit bij het begrip van de Collectie Nederland, in 1990 geïntroduceerd in het kader van het toenmalige Deltaplan voor het Cultuurbehoud. Sinds zijn ontstaan in 1997 speelt Beeld en Geluid een belangrijke (coördinerende) rol op het terrein van beheer en behoud van audiovisuele collecties. Het faciliteert de ontwikkeling van de Audiovisuele Collectie Nederland onder meer met infrastructurele diensten, advies en kennisoverdracht aan beheerders van de verspreide collecties. Behalve een goed overzicht van de Audiovisuele Collectie Nederland draagt dit bij aan het voorkomen van dubbel werk.

- 12** Beeld en Geluid ontwikkelt zich gestaag in de richting van een Trustworthy Digital Repository (TDR) voor zijn collecties. Vanuit deze rol streeft het er nadrukkelijk naar een knooppuntfunctie binnen de Audiovisuele Collectie Nederland te vervullen op het terrein van digitale archivering, digitale infrastructuur en kennisdisseminatie. Zo faciliteert het een online kennisbank voor het delen en verspreiden van kennis over alle aspecten van het audiovisueel archiveren. Dat doet het in hechte samenwerking met landelijk verspreide (netwerk)organisaties die tezamen kennis en informatie over het audiovisuele en digitale erfgoed bundelen. Hieronder zijn ken-

niscentra, brancheverenigingen en overkoepelende organisaties van regionale en lokale collectiebeheerders. Belangrijk hierbij is de netwerkorganisatie AVA_Net, belangenbehartiger van het audiovisuele erfgoed in Nederland. Die brengt alleen al een aantal grote en overkoepelende organisaties samen die geheel of gedeeltelijk voor het beheer van (digitale) audiovisuele collecties verantwoordelijk zijn of als adviseur hierbij optreden. Naast Beeld en Geluid zijn dat: NORAA (Nationaal Overleg Audiovisuele Archieven), NIMk (Nederlands Instituut voor Media-kunst), DEN (Digitaal Erfgoed Nederland), ROOS (Stichting Regionale Omroep Overleg en Samenwerking), BRAIN

(Branchvereniging Archiefinstellingen Nederland), DANS (instituut Data Archiving and Networked Services) en de Nederlandse Museum Vereniging. In overleg met onder meer AVA_Net onderzoekt Beeld en Geluid de mogelijkheden om bestaande digitale infrastructuur in te zetten voor een efficiënter beheer en ontsluiting van het verspreide audiovisuele erfgoed.

Beeld en Geluid neemt deel in landelijk overleg met betrekking tot digitalisering, digitale beschikbaarstelling en auteursrechten, en is de grootste speler in het consortium van Beelden voor de Toekomst. Dit in 2007 gestarte project digitaliseert op groot-schalige wijze de nationale audiovisuele collecties en maakt ze toegankelijk voor creatieve industrie, onderwijs en wetenschap, en het algemene publiek. Binnen het consortium werkt het daartoe nauw samen met het Nationaal Archief, EYE Film Instituut Nederland en Stichting Nederland Kennisland.

Wetenschap

Beeld en Geluid neemt deel in verscheidene

ationale en internationale projecten op het terrein van de informatiewetenschappen waarin een kruisbestuiving plaatsvindt tussen wetenschappelijk onderzoek en erfgoedinstellingen voor de ontwikkeling en toepassing van nieuwe technologieën. Ook hierbij staat de (verbetering van de) toegankelijkheid van collecties centraal, onder meer via automatische beeld- en spraakherkenning. Zo participeert het instituut in het NWO-onderzoeksprogramma CATCH (Continuous Access to Cultural Heritage), het COMMIT-programma en het zevende kaderprogramma van de Europese Unie. Vrijwel al deze innovatieve projecten worden uitgevoerd in nauwe samenhang met verschillende kennisinstituten in Nederland. Hiertoe en ten behoeve van een structurele uitwisseling van kennis en ervaring zijn strategische samenwerkingsverbanden aangegaan met verschillende universiteiten. Zo wordt samengewerkt met de Universiteit van Amsterdam (UvA), de Vrije Universiteit (VU), Universiteit Twente, TU Delft, TNO en Universiteit Utrecht.

Beeld en Geluid participeert in het Europese onderzoeksproject CLARIN (Common Language Resources and Technology Infrastructure for the Humanities and Social Sciences). Het project draagt bij aan een betere toegankelijkheid van digitale archieven voor onderzoekers door de ontwikkeling van een duurzame Europese digitale infrastructuur die bronnen en methoden op een gestandaardiseerde wijze toegankelijk maakt. Digitale tekst-, beeld- en geluidsbestanden in de archieven worden gekoppeld door middel van geavanceerde beeld- en spraaktechnologie. Beeld en Geluid sluit audiovisuele bronnen aan op de infrastructuur van CLARIN.nl via zijn online platform Academia voor het hoger onderwijs.

Ten behoeve van het onderzoek op het terrein van mediageschiedenis en media en cultuur is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de afdelingen Geesteswetenschappen van de twee universiteiten in Amsterdam en de Universiteit Utrecht, Universiteit Maastricht en Rijksuniversiteit Groningen. Hiertoe is met elke universiteit een specifiek onderzoeksterrein binnen de mediastudies vastgesteld op onder meer het terrein Nederlandse radio- en televisiegeschiedenis, audiovisuele communicatie, media in Europese context en media in participatiecultuur.

Bij zowel de UvA als de VU is vanwege Beeld en Geluid een bijzonder leerstoel ingesteld op het onderzoeksterrein van de Nederlandse mediageschiedenis. Beeld en Geluid is daarnaast als praktijkinstituut betrokken

bij de internationale duale master Preservation and Presentation of the Moving Image van de afdeling Media en Cultuur van de UvA. Beeld en Geluid heeft tot slot jarenlang de productie van het academische Tijdschrift voor Mediageschiedenis ondersteund en faciliteert sinds 2012 de online versie hiervan.

Onderwijs

Beeld en Geluid ontsluit zijn collecties via verschillende online diensten voor de verschillende onderwijsniveaus in Nederland. De programma's hiervoor zijn afgestemd op het bestaande onderwijscurriculum van de verschillende schooltypen op alle niveaus. Voor de inhoudelijke selectie en de distributie van de diensten werkt het instituut nauw samen met de NTR en Kennisnet. Tevens wordt een strategisch samenwerkingsverband aangegaan

met VO-content, een initiatief van het innovatieplatform van de VO-Raad dat tot doel heeft om digitaal leermateriaal beschikbaar te stellen aan alle VO-scholen.

Daarnaast faciliteert Beeld en Geluid het centrale loket van het expertisecentrum voor mediawijsheid. Samen met de netwerkorganisaties Stichting Kennisnet, Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB), de Nederlandse Publieke Omroep (NPO) en ECP-EPN/Platform voor de informatiesamenleving als kernpartners voert het expertisecentrum onder de naam Mediawijzer.net de regie over het landelijke programma voor kennisontwikkeling over mediawijsheid. Het ondersteunt daarmee het vermogen van burgers om zich bewust, kritisch en actief te kunnen bewegen in een complexe en veranderlijke mediawereld.

Internationaal

Beeld en Geluid is een actief lid van de wereldwijde audiovisuele-archiveringsgemeenschap. Het onderschrijft de uitgangspunten van Unesco en andere internationale protocollen inzake audiovisuele archivering. Het is lid van de relevante regionale en mondiale beroepsverenigingen, zoals IASA (International Association of Sound and Audiovisual Archives) en FIAT/IFTA (International Federation of Television Archives), waarbinnen Beeld en Geluid ook bestuurlijke functies bekleedt. Het instituut ziet zijn eigen collectieontwikkeling als een onderdeel van een gezamenlijke wereldwijde inspanning voor het behoud van en de toegang tot het audiovisuele erfgoed. Deze internationale samenwerking, gesteund door de voortschrijdende technologische ontwikkelingen, stimuleert de potentiële beschikbaarheid van audiovisueel materiaal van over de hele wereld en helpt zo het nationale collectie- en

selectiebeleid verder te verfijnen. Beeld en Geluid participeert actief in samenwerkingsprojecten als Europeana en EUscreen, die de meertalige toegang tot het culturele erfgoed van Europa voor alle Europeanen mogelijk moeten maken.

Beeld en Geluid fungeert als nationale metadata-aggregator voor Europeana.

In Europees verband speelt Beeld en Geluid een centrale rol in het project PrestoPRIME. Bij de voorganger PrestoSpace (Preservation towards storage and access) ging het om het digitaliseren van tot dan toe analoog materiaal. Binnen Presto-Prime wordt onderzocht hoe het digitale archiefmateriaal duurzaam bewaard kan worden. Het project ontwikkelt praktische oplossingen voor het behoud van digitale media-objecten voor de lange termijn, en onderzoekt nieuwe manieren om de (digitale) toegankelijkheid te vergroten. Dit heeft onder meer geresulteerd in het onlangs gelanceerde (online) internationale kennis- en expertisecentrum Presto-Centre. Dit *competence centre* is gebaseerd op de praktijkervaringen van de partners van het eerste uur in het Presto-programma: de British Broadcasting Corporation (BBC), RAI Italia, Österreichischer Rundfunk (ORF), het Franse Institut National de l'Audiovisuel (INA) en Beeld en Geluid.

Gebruikers

Veel van bovengenoemde beroepsgroepen en instellingen zijn niet alleen samenwerkingspartners maar tevens gebruikers van de collecties en faciliteiten van het archief. Maar zij niet alleen. Al die verschillende soorten gebruikers of klantgroepen worden in het internationale digitale-archiveringsdomein ook wel met de term *designated communities* aangeduid. Het begrip betekent dat specifiek geïdentificeerde klantgroepen een geheel eigen benadering vragen vanwege ieders bijzondere behoeften en verlangens als gebruiker van de informatie die het archief te bieden heeft. Dat heeft consequenties voor de inrichting van de systemen en voor de samenstelling van de collectie, en daarmee voor het collectie- en selectiebeleid.

Professionele audiovisuele-mediaproducten uit de creatieve industrie dragen niet alleen in belangrijke mate bij aan de instroom van nieuw materiaal maar hebben als grootste en meest frequente gebruikersgroep hun specifieke eisen wat betreft vorm en kwaliteit van het beschikbare (digitale) materiaal, en

wat betreft de snelheid en precisie van zoeken en vinden ervan. Binnen de professionele mediagebruikers bestaan dan ook weer grote verschillen in de wijze waarop men het materiaal en de beschrijving daarvan benadert.

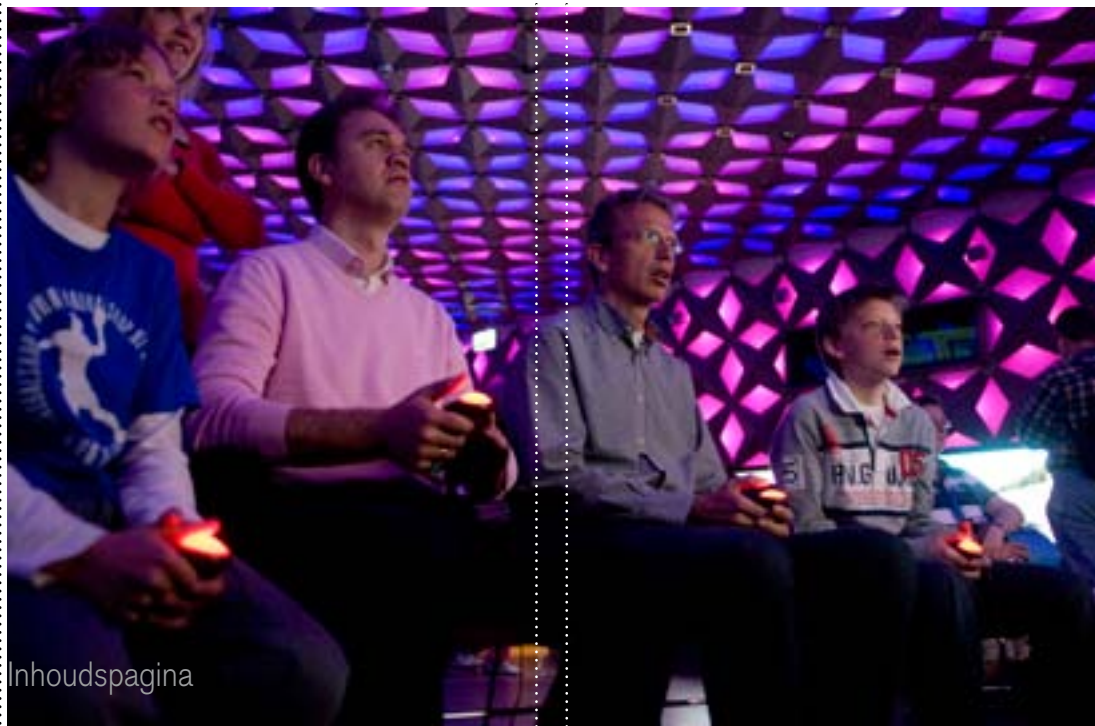
Met wetenschappelijk onderzoekers werkt Beeld en Geluid niet alleen samen aan verschillende innovatieve manieren om de doorzoekbaarheid en toegankelijkheid van de collecties te verbeteren maar het instituut levert tevens een grote hoeveelheid online streaming archiefmateriaal voor onderzoek door studenten en docenten binnen het academisch en ander hoger onderwijs. En met vertegenwoordigers van het primair en voortgezet onderwijs werkt Beeld en Geluid niet alleen samen om de mediawijsheid in brede onderwijskring te bevorderen maar levert het elke dag ook online streaming materiaal ten behoeve van het onderwijs aan leerlingen van die verschillende leerniveau's op een wijze die speciaal op hen is toegesneden.

Dat geldt tot slot tevens voor het algemene publiek, dat sinds de opening van het nieuwe gebouw in 2006 de Beeld en Geluid media experience bezoekt. De bezoekers van die interactieve museale attractie zoeken, kijken en luisteren op hun beurt op weer een geheel andere wijze naar het beschikbare audiovisuele aanbod van clips en programma's in de verschillende paviljoens dan de professionele klanten of het onderwijs.

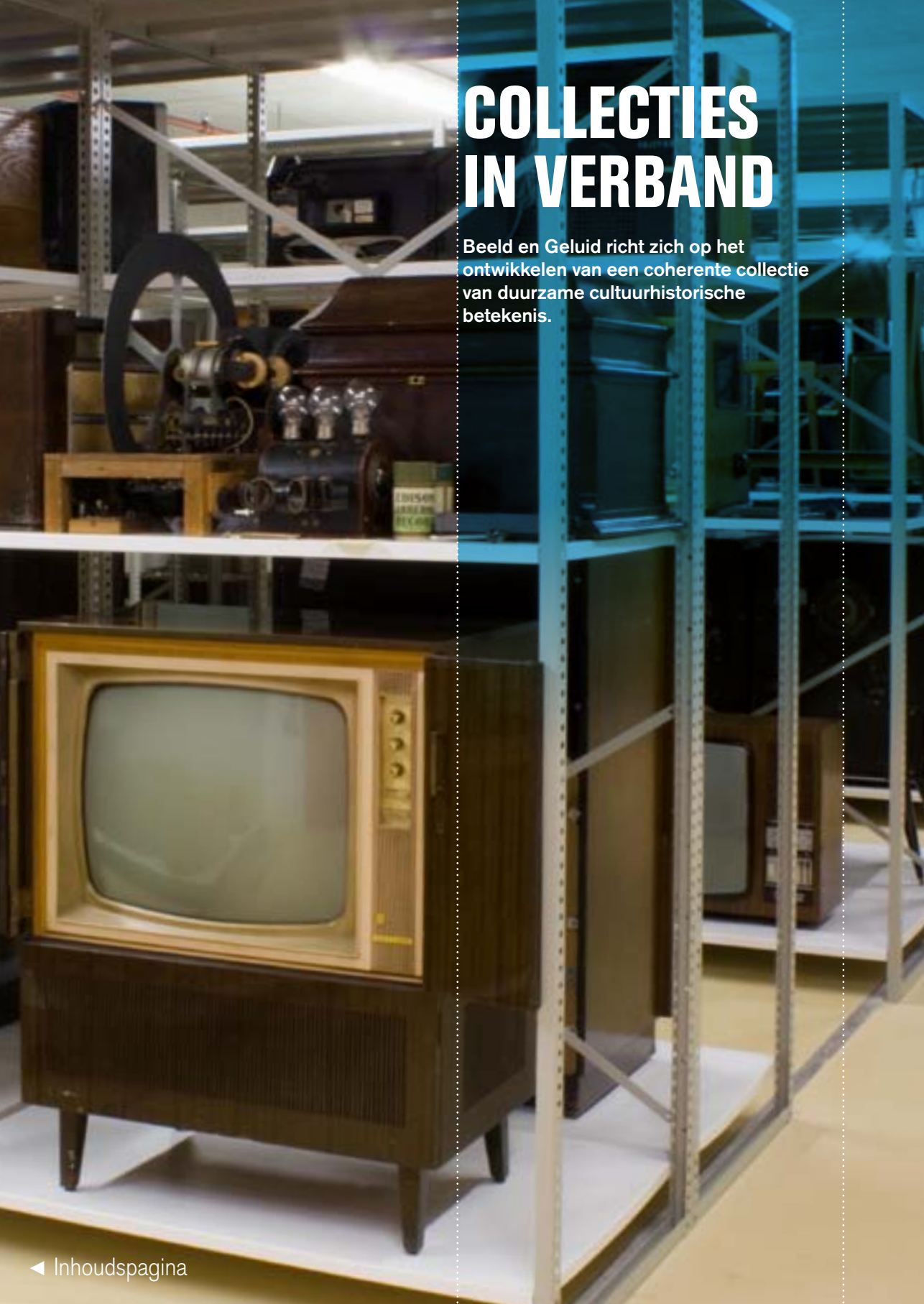
Beeld en Geluid streeft een duurzame relatie met het publiek na. Fysiek bezoek moet online gebruik stimuleren en omgekeerd moet online bezoek fysiek bezoek stimuleren. Daartoe worden programmering van de Beeld en Geluid experience en de ontwikkeling van (on demand) producten en diensten waar mogelijk en nuttig met elkaar verbonden en samengebracht in een geïntegreerde publieksbenadering. Dat betekent ook krachtige online presentatievormen voor het publiek. Tevens worden de mogelijkheden van sociale netwerken benut. Een manier om zo'n duurzame relatie te ontwikkelen is om het publiek actief te betrekken bij het contextualiseren en classificeren van de archiefcollectie.

17

COLLECTIES IN VERBAND

Beeld en Geluid richt zich op het ontwikkelen van een coherente collectie van duurzame cultuurhistorische betekenis.

ALGEMEEN

De wijze van verzamelen bij Beeld en Geluid is divers en geschiedt vanuit verschillende invalshoeken. Het instituut heeft daarbij niet in alle opzichten de vrije hand. Er bestaat in Nederland geen depotplicht maar wel is het archief gebonden aan een door de overheid gestelde opdracht. De in de jaren '90 door de rijksoverheid opgelegde verantwoordelijkheid voor de veiligstelling van het audiovisueel geheugen van Nederland concentreert zich bij Beeld en Geluid op het audiovisuele materiaal met een informatieve en cultuurhistorische waarde. Hieronder valt ook het materiaal waar de overheid zelf als opdrachtgever en/of subsidiegever bij betrokken is of is geweest en het programmamateriaal van de publieke omroepen.

De collectievorming bij Beeld en Geluid wordt in belangrijke mate bepaald door drie, elkaar deels overlappende, perspectieven: verzamelen voor opdrachtgevers, in casu de Nederlandse publieke omroepen, verzamelen vanuit een cultuurhistorisch perspectief en verzamelen vanuit het hergebruiksperspectief. Deze volgen behalve uit de functie van Beeld en Geluid als bedrijfsarchief van de publieke omroepen ook uit de missie van het instituut om het audiovisueel erfgoed van nationaal cultuurhistorisch belang te verzamelen, conserveren en toegankelijk te maken voor zoveel mogelijk gebruikers. De verschillende relaties uit het verleden en in het heden bepalen zo het brede collectieprofiel van het archief dat uiteindelijk wordt gestuurd door het streven naar een betekenisvolle en representatieve collectie.

In het algemeen geldt dat acquisitie, selectie en retentie altijd wordt getoetst aan de missie en het meerjarenbeleid van Beeld en Geluid. Uitgangspunt voor opname of behoud van materiaal in de collectie is de bijdrage die het levert aan de samenhang van de collectie. Daarnaast gelden als maatstaf de fysieke en financiële middelen benodigd voor behoud en beheer, en de culturele en historische waarde van het betreffende materiaal.

Door de ontwikkelingen in de technologie vinden belangrijke veranderingen plaats in mediaproductie, media-aanbod en mediagebruik. Dit heeft weliswaar grote invloed op de methoden en inrichting van de

processen waarmee dragers en materialen naar het archief komen en daar worden behandeld maar verandert de uitgangspunten voor de omgang met de inhoud van de collectie en de collectievorming niet wezenlijk. De verschillen mogen dan in technisch opzicht groot zijn, Beeld en Geluid hanteert in principe dezelfde inhoudelijke verzamel- en selectiecriteria voor born-digital materiaal als voor het analoge materiaal.

Acquisitie-, selectie- en retentiebeleid staan in nauwe relatie tot elkaar. Tezamen bepalen zij de vorming van de collectie van het instituut. Niettemin moeten de verschillende onderdelen ook los van elkaar worden beschouwd. Gaat acquisitie vooral over de uitvoering van het selectiebeleid aan de poort, retentie betreft de uitvoering van dat beleid in latere stadia van het archiveringsproces en bepaalt de keuzen ten aanzien van het bewaren of afstoten van materiaal in de bestaande collectie. Het selectiebeleid vormt de grondslag en betreft het fijnmazige stelsel van inhoudelijke en technische criteria die worden gehanteerd bij de daadwerkelijke keuze voor opname in of verwijdering uit de collectie. Selectiemomenten doen zich thans in vrijwel elke fase van het archiveringstraject voor, niet alleen in de acquisitiefase maar tevens bij de keuze voor conservering, digitalisering, (diepte van) ontsluiting en migratie van bestaand materiaal in de collectie.

Selectie van audiovisuele content wordt dus ook in retrospectief uitgevoerd. Beeld en Geluid sluit zich daarmee aan bij de indeling van selectie- en waarderingsmomenten zoals FIAT/IFTA die aanhoudt. Behalve het moment van acquisitie beveelt de internationale overkoepelende organisatie van televisiearchieven ook (her)overweging na vijf jaar aan en altijd op het moment van migratie naar een andere drager of bestandsformaat. In het digitale domein is dit onderdeel van het retentiebeleid.

KADERS

Beeld en Geluid verzamelt audiovisuele en ondersteunende werken binnen de context van zijn opdracht en missie, in samenhang met het verzamelbeleid van collega-instellingen en afgezet tegen zorgvuldig vastgestelde technische, inhoudelijke en juridische richtlijnen.

Inhoudelijk

Films, radio- en televisieprogramma's, en aanverwante opnamen bestaan in verschillende genres en kunnen verschillende inhoudelijke waarden hebben: informatiewaarde maar ook amusementswaarde, historische

waarde, creatieve of artistieke waarde. Ook kunnen ze een politieke of sociale betekenis hebben of juist de stand van de mediahistorische en technologische ontwikkeling weerspiegelen. Beeld en Geluid maakt in principe geen onderscheid tussen deze aspecten en acht één bepaald aspect niet bij voorbaat dominant aan het andere. Het instituut meet de culturele betekenis van de verschillende inhoud en af aan de mate waarin hun aanwezigheid in de collectie bijdraagt aan de verwezenlijking van een (of meer) van de verzameldoelen. Het belangrijkste uitgangspunt voor het verzamelen is het opbouwen van een collectie die:

- als historische en cultuurhistorische bron fungeert;
- de Nederlandse creatieve en technische ontwikkelingen in het audiovisuele domein reflecteert;
- de aard weerspiegelt van de audiovisuele media en de rol die ze in de samenleving spelen.

Beeld en Geluid verzamelt primair Nederlands nationaal audiovisueel erfgoed. Dat betekent in dit verband het geheel van audiovisuele werken dat is:

- geproduceerd door Nederlanders in Nederland of in het buitenland;
- opgenomen of gemaakt in Nederland.

Beeld en Geluid streeft ernaar in om in de collectie de diversiteit van de Nederlandse samenleving te laten weerspiegelen, met inbegrip van de verschillende culturen, regio's en perioden.

Documentatiemateriaal, waaronder foto's, scripts en andere documentatie, apparaten en als zodanig verzamelde objecten en artefacten, geldt als ondersteunend materiaal voor de audiovisuele collectie. Het wordt alleen verzameld als dat van belang is voor het begrip van het Nederlandse audiovisuele erfgoed.

Afstemming

Beeld en Geluid verzamelt een representatieve selectie van het Nederlandse beeld- en geluidsmateriaal en doet dit naast en in afstemming met andere collectiebeherende instellingen in het historische en mediahistorische domein. Daarbinnen is het EYE Filminstituut in Amsterdam de belangrijkste.

Beeld en Geluid probeert overlappings met andere nationale en internationale collecties zoveel mogelijk te vermijden. Niettemin verzamelt het een kleine selectie aan buitenlands audiovisueel materiaal dat in Nederland te zien is geweest en ook in het buitenland reeds wordt bewaard.

Dat wil zeggen, als de middelen het toelaten en het niet ten koste gaat van het Nederlandse materiaal. Dit type materiaal wordt primair - maar niet exclusief - bewaard met het oog op toegankelijkheid en voor onderzoeksdoeleinden.

Niet-Nederlands materiaal wordt opgenomen:

- als er sprake is van een specifiek Nederlandse bijdrage, invloed of context;
- als het gaat om producties of programma's die bij projectie of uitzending van grote invloed waren en die anders niet of zeer moeilijk toegankelijk zouden zijn;
- voor presentatiedoeleinden in met name de Beeld en Geluid experience of ten behoeve van (wetenschappelijk) onderzoek

Speerpunten

Beeld en Geluid is zich bewust van lacunes in de collectie en wil gefaseerd zijn collectie versterken met de nadruk op een aantal specifieke inhoudelijke genres en deelcollecties. Het wil zijn twintigste-eeuwse collectie completeren, met de nadruk op de documentaire filmproducties. Daarnaast wil het de ontwikkelingen in de nieuwe media in Nederland niet veronachtzamen, met nadruk op audiovisuele internetproducties. Het wil meer collecties van commerciële zenders om de geschiedenis van de Nederlandse omroep te completeren. En tot slot concentreert het zich in de ontwikkeling van zijn muziekcollectie meer dan voorheen op de Nederlandse muziekcultuur.

Intellectuele eigendom

Beeld en Geluid erkent en respecteert alle intellectuele-eigendomsrechten van het materiaal dat voor zijn collectie is verworven. Het behoudt zich overigens het recht voor om eventuele restricties ten aanzien van de beschikbaarstelling te laten meewegen in zijn selectiebeleid.

ACQUISITIE

Beeld en Geluid verwerft de nieuwe materialen voor zijn collectie door middel van schenking, overdracht in opdracht of legaat. Voor onverwacht en ongevraagd aangeboden materiaal neemt het geen verantwoordelijkheid totdat specialisten van het instituut de waarde voor de (nationale) collectie hebben beoordeeld.

In opdracht

Beeld en Geluid is verantwoordelijk voor de uitvoering van de opdracht om de radio- en televisieprogramma's van de publieke omroepen in Nederland te archiveren. De (analoge of digitale) drager wordt hierbij eigendom

van Beeld en Geluid. De auteursrechten blijven berusten bij de oorspronkelijke maker(s), de omroep en/of externe producent indien de omroep die een productie-opdracht heeft gegeven. Waar voorheen een uitgebreide selectie van programma's door middel van analoge en later digitale banden via de zogeheten zendlijn-registratie in de collectie werden opgenomen, stromen sinds respectievelijk januari 2007 en september 2008 automatisch alle televisie- en radioprogramma's als digitale bestanden het archief binnen via de gedeelde digitale infrastructuur van omroepen en archief. De afspraken tussen beide partijen over instroom, opslag en de verschillende serviceniveau's zijn in detail vastgelegd in diensten- en beheersovereenkomsten tussen Nederlandse Publieke Omroep (NPO), de publieke omroepen en Beeld en Geluid. Deze overeenkomsten worden regelmatig geëvalueerd en waar nodig aan de actuele situatie aangepast. Ook met andere, commerciële zenders voor wie Beeld en Geluid collecties in opdracht beheert, worden dergelijke overeenkomsten opgesteld.

Schenking

Bij schenking gaat het om een permanente overdracht van audiovisueel of ondersteunend materiaal.

Beeld en Geluid accepteert die werken die voldoen aan zijn selectiecriteria. Ook hier verwerft Beeld en Geluid het eigendomsrecht en de controle over de fysieke drager, waaronder ook digitale bestandsformaten begrepen. Tenzij het werk tot het publieke domein behoort, blijft het intellectuele-eigendomsrecht in principe bij de auteursrechthebbende berusten totdat eventuele overdracht ervan heeft plaatsgevonden. Beeld en Geluid respecteert de privacy van de schenker en de gerechtvaardigde belangen van de auteursrechthebbende.

Waar mogelijk zal Beeld en Geluid proberen om met het eigendomsrecht ook het auteursrecht op de werken te verkrijgen. Uitgangspunt hierbij is dat het toegankelijk maken van de audiovisuele documenten en/of ondersteunend materiaal het wezenskenmerk van archief en archiefbeleid is. Richtsnoer bij verwerving is daarom dat beschikbaarstelling voor

ten minste educatief en cultureel gebruik mogelijk moet zijn. Beeld en Geluid stelt zich overigens terughoudend op als de schenker niet overtuigend kan aantonen dat hij behalve over het eigendomsrecht ook daadwerkelijk over het auteursrecht beschikt om over te dragen.

Beeld en Geluid neemt een aangeboden collectie in voorlopige aanvaarding aan en overhandigt de schenker een ontvangstbewijs waarin opgenomen een beschrijving van het afgeleverde en de datum waarop de aanbieding heeft plaatsgevonden. Slechts na inventarisatie, onderzoek en beoordeling door specialisten wordt aan de hand van de vigerende selectiecriteria vastgesteld of (delen van) het materiaal wordt opgenomen in de collectie. Als blijkt dat het aangeboden materiaal zich reeds in goede kwaliteit in de collectie bevindt, de drager onherstelbaar beschadigd is of dat het om inhoudelijke

redenen niet in het selectiebeleid past, dan wordt het niet geaccepteerd en aan de eigenaar teruggegeven. Na acceptatie voor de vaste collectie wordt zo spoedig mogelijk een overdrachtsovereenkomst opgemaakt.

Legaat

Soms wijzen makers, producenten, verzamelaars en anderen Beeld en Geluid aan als begunstigde voor hun creatieve werken of ander (audiovisuele) bezit na hun dood. Vaak maken ze die wens al tijdens hun leven aan het instituut kenbaar. Wanneer reeds een langdurige professionele relatie tussen partijen bestaat of als Beeld en Geluid zelf betrokken is geweest bij de bepaling van de voorwaarden waaronder het materiaal later wordt overgedragen, dan zijn verwachtingen en eisen tussen partijen duidelijk. In dat geval kan Beeld en Geluid de relevantie van het in het legaat aangewezen materiaal voor de nationale collectie gemakkelijk inschatten en dus de wenselijkheid van de acquisitie snel vaststellen.

Het kan voorkomen dat voor het materiaal uit een dergelijke nalatenschap speciale eisen of voorwaarden worden gesteld. Die kunnen betrekking hebben op de instandhouding van het materiaal, bijzondere eisen omtrent klimaatbeheersing, voorwaarden voor toegankelijkheid, eisen over de duur van het in depot houden of beperkingen voor volgende eigenaren in het geval Beeld en Geluid het materiaal wil afstoten. Dat noopt vanuit het oogpunt van beheer tot de nodige voorzichtigheid – legaten zijn immers voor altijd bedoeld. Als regel gaat Beeld en Geluid in dit verband geen verplichtingen aan die het misschien niet eeuwigdurend kan of wil aangaan.

Overige

Audiovisuele collecties die in depot zijn gegeven, behoren niet tot de acquisitie in strikte zin. Ze maken geen onderdeel uit van de (kern)collectie van Beeld en Geluid. Dat geldt ook voor digitale collecties van derde partijen die uitsluitend vanwege de knooppuntfunctie van Beeld en Geluid aan zijn digitale infrastructuur worden gekoppeld. In dat geval maakt de aangesloten collectie op eigen verzoek slechts gebruik van de voordelen die de *trustworthy* infrastructuur biedt en waarover Beeld en Geluid het beheer voert. Er is dan enkel sprake van een technische (host)relatie in een gedeelde infrastructuur waarbij de (inhoudelijke en financiële) verantwoordelijkheid van de betreffende collectie geheel bij de derde partij blijft.

Beeld en Geluid hanteert als regel dat collecties niet worden aangekocht.

SELECTIE

Selecteren is een integraal onderdeel van het (audiovisuele) archiveringsproces. Bij het verzamelen en de instandhouding van de collectie spelen inhoudelijke en kwaliteitsprincipes alsmede pragmatische overwegingen een rol. Met de altijd beperkte middelen is het te beheren en te bewerken volume van de collectie nu eenmaal gelimiteerd. In dit verband moet niet alleen gedacht worden aan de opslag van grote hoeveelheden analoge en digitale informatiedragers maar tevens aan de tijd en menskracht die nodig is voor ontsluiting, dat wil zeggen om het materiaal meer of minder diepgaand beschreven in de catalogus verwerkt te krijgen. Selectie is dus onvermijdelijk. Bewust uitgevoerd echter aan de hand van duidelijke criteria betekent het een gecontroleerde en dus zorgvuldige manier van keuzes maken. Zo wordt op efficiënte wijze bij Beeld en Geluid de veiligstelling gewaarborgd van die onderdelen van het audiovisuele erfgoed die van duurzame cultuurhistorische betekenis zijn.

Waarderen

De basis voor de beoordeling van te selecteren materiaal ligt in de waarde die het materiaal heeft voor de cultuurhistorische opdracht van het instituut. Daarnaast worden altijd de kosten voor behoud en de beschikbaarheid van (toekomstige) middelen in ogenschouw genomen. Het materiaal wordt geselecteerd voor behoud op lange termijn vanwege zijn (cultuur)historische waarde, zijn (her)gebruikswaarde en zijn onderzoekswaarde.

Bij selecteren hoort waarderen en andersom betekent waarderen de opmaat naar gradering en selectie. In principe krijgt alle materiaal in de collectie van Beeld en Geluid direct bij binnenkomst een eerste waardering. Conceptueel bestaat er geen verschil in selectie tussen analoge en digitale dragers.

Waardering van audiovisuele content kan direct bij de acquisitie of (digitale) instroom van materiaal worden toegepast maar ook in retrospectief. Ook de keuze voor een bepaalde beschrijvingsdiepgang wordt ingegeven door cultuurhistorische waardering in combinatie met de (her)gebruikswaarde van de inhoud. Beeld en Geluid sluit zich in deze aan bij de indeling van selectie- en waarderingsmomenten

zoals FIAT/IFTA die aanhoudt. De internationale organisatie van televisiearchieven beveelt aan de waardering van bestaand materiaal ongeveer elke vijf jaar opnieuw tegen het licht te houden en altijd op het moment van migratie naar een andere drager of bestandsformaat. Dit is onderdeel van het retentiebeleid.

De daadwerkelijke beoordeling van het materiaal vindt enerzijds plaats in termen van cultuurhistorische waardecategorieën en anderzijds op grond van inhoudelijke criteria en technische staat. In combinatie wordt de uiteindelijke selectiebeslissing genomen.

Inhoudelijke criteria zijn specifiek en fungeren als richtsnoer voor de cultuurhistorische betekenis van het materiaal. De meer algemene cultuurhistorische waardecategorieën gelden als ijkpunt voor de (selectie) verhoudingen zowel binnen de collectie maar tevens ten opzichte van de het geheel van de Audiovisuele Collectie Nederland. Als zodanig ontstaat een meetpunt voor hetgeen van nationaal belang mag worden geacht in relatie tot collecties elders in Nederland. De technische staat van het materiaal weegt eveneens mee in bij de keuze voor acquisitie, (diepte van) ontsluiting, conservering, digitalisering en migratie van het materiaal.

Cultuurhistorische waardecategorieën

Het gaat hier om het cultuurhistorisch waarderings- en graderingssysteem dat begin jaren '90 van de vorige eeuw door het ministerie van OCW is ontwikkeld in het kader van het Deltaplan voor het Cultuurbehoud en sindsdien algemeen door de erfgoedsector in Nederland worden gehanteerd. Er worden vier categorieën onderscheiden, van A tot en met D.

De cultuurhistorische waardecategorieën kunnen worden toegepast op een deelcollectie als geheel maar het is ook mogelijk om binnen een deelcollectie nog eens onderscheid te maken door middel van een procentuele indeling in categorieën. Dit geeft de mogelijkheid om die ene bijzondere productie binnen een deelcollectie van een afwijkende waardestelling te voorzien.

De toekenning van de waardecategorieën geeft een indicatie voor de vorm van toekomstig beheer van het materiaal. Zo komen in principe slechts die audiovisuele producties en deelcollecties in aanmerking voor actieve conservering op een hoog niveau die van een A of B waardering worden voorzien. Producties en verzamelingen die in categorie C zijn ondergebracht komen vooral in aanmerking voor passieve conservering (analoog) of een beperkter serviceniveau en lagere ontsluitingsgraad. Dat hangt overigens mede af van de (her)gebruikswaarde, wat één van de inhoudelijke selectiecriteria is.

In het kort kunnen de vier categorieën worden omschreven als:

- in de A-categorie vallen audiovisuele producties en deelverzamelingen die binnen de doelstelling van de instelling en het geheel van het Nederlandse verspreide cultuurbezit onvervangbaar en onmisbaar zijn.

- categorie B wordt toegekend aan die delen van de collectie die als de kern van de collectie van de instelling kunnen worden aangemerkt. Het betreft materiaal met een hoge attractie- of presentatiewaarde of een belangrijke documentaire waarde waaraan een groot cultuurhistorisch belang kan worden toegekend.
- in categorie C bevinden zich die audiovisuele producties die tot het verzamelprofiel van de instelling behoren maar die geen bijzonder grote cultuurhistorische waarde vertegenwoordigen. In het digitale domein komt C-materiaal wel in aanmerking voor duurzaam behoud door middel van migratieslagen maar is vaak op een lager serviceniveau beschikbaar. Dit is onder meer terug te zien in het niveau van ontsluiting.
- categorie D ten slotte omvat audiovisuele producties die voor de totale collectie van de instelling geen of weinig waarde hebben. Ze vallen buiten het collectieprofiel en zijn daarom irrelevant voor de instelling. Ze komen in aanmerking voor deselectie. Ze kunnen mogelijk nog wel cultuurhistorische waarde voor een andere instelling hebben.

Inhoudelijke selectiecriteria

Naast de algemene cultuurhistorische waarderings-systematiek geldt voor individuele producties in alle stadia van het archiveringsproces een set van inhoudelijke criteria als richtsnoer voor selectie. In grote lijnen gaat het dan om materiaal dat:

- een hoge informatiewaarde heeft betreffende maatschappelijke en historische gebeurtenissen van nationaal of internationaal belang in alle domeinen van samenleving, politiek, cultuur en wetenschap, natuur en milieu;
- van sociologisch belang is en als zodanig voorbeelden laat zien en horen van leefstijlen en attitudes die karakteristiek zijn voor een bepaald tijdvak, de samenleving of een persoon;

- publieke of historisch belangrijke personen bevat die onderwerp zijn of vanwege hun specifieke deskundigheid optreden;
- spraakmakend, controversieel of taboedoorbrekend was ten tijde van vertoning of uitzending;
- gemaakt is door gerenommeerde personen uit de audiovisuele productiesfeer;
- qua stijl of inhoud kenmerkend of vernieuwend is voor de Nederlandse audiovisuele cultuur en techniek;
- een belangrijke ontwikkeling laat zien van de audiovisuele media;
- een documentaire of opdrachtfilm van artistiek belang is;
- omroepdrama of -amusement van artistieke kwaliteit is;
- een prijs of onderscheiding heeft ontvangen;
- een grote populariteit geniet of genoot onder kijkers, luisteraars of bezoekers
- hoge (her)gebruikswaarde heeft voor onder meer media-professionals (stockshots);
- een compilatie is van hoogtepunten uit een vooafgaande periode.

Dekkingsgraad

Bij de selectie van materiaal wordt rekening gehouden met hetgeen zich reeds in de collectie bevindt aan genres en onderwerpen, en met de mate waarin die zijn vertegenwoordigd. Met de bestaande dekkingsgraad als meetpunt en de wens om voor bepaalde onderwerpen of materialen een hogere

of lagere dekkingsgraad aan te houden, kan per genre of collectieonderdeel een afweging worden gemaakt.

- Vlakdekkend: beoogt binnen een bepaald collectieonderdeel een volledig overzicht te geven, als was er sprake van een verplicht depot zoals in sommige landen gebruikelijk is;
- Representatief: beoogt een representatief overzicht binnen een bepaalde (deel)collectie of genre;
- Incidenteel: streeft binnen een bepaalde deelcollectie naar enkele goede voorbeelden.

Fasen

Met name in de digitale omgeving verschuift het selectievraagstuk al snel van selectie aan de poort in de acquisitiefase naar selectie in later fasen. Een belangrijke verandering heeft zich in dit verband voorgedaan bij acquisitie van de radio- en televisieprogramma's van de Nederlandse publieke omroepen. Bij de uitoefening van zijn functie als bedrijfsarchief van de publieke omroepen maakte

Beeld en Geluid in het analoge tijdperk vooraf een selectie van het omroepmateriaal naar de regels van cultuurhistorische waardering. Dat betekende dat iets minder dan de helft van de radio- en televisieprogramma's via zogeheten zendlijnregistraties naar het archief werd overgebracht. Sinds de digitale infrastructuur van uitzendproces en archief operationeel is echter stroomt de dagelijkse aanwas waarvan het productieland Nederland is via de gezamenlijke infrastructuur (DDV) in zijn geheel het digitale archief in. Dat biedt grote procesmatige voordelen, maar het slaat het selectieproces aan de poort noodzakelijkerwijze over. Het fijnmaziger stelsel van selectiecriteria komt dan pas in de latere stadia aan bod als onderdeel van het retentiebeleid.

De eerste selectie wordt nu toegepast in de ontsluitingsfase. Per ingestroomd programma en per programmagenre wordt de beschrijvingsdiepte vastgesteld. Het resultaat daarvan is dat ongeveer de helft van het aangeleverde televisiemateriaal dieper wordt ontsloten, overeenkomstig de volumes die zijn

afgesproken in de dienstverleningsovereenkomst tussen Beeld en Geluid, de publieke omroepen en NPO. Van het radiomateriaal wordt minder dan de helft van de totale instroom dieper ontsloten.

Retentiebeleid

Het 40-50% historisch en cultuurhistorisch belangrijke corpus dat in het analoge tijdperk na selectie van het omroepmateriaal overbleef werd onder de juiste omstandigheden bewaard, waar nodig geconserveerd, overgezet en toegankelijk gemaakt. Het belangrijkste deel was snel na uitzending ook weer beschikbaar voor (her)gebruik. De ervaring leert nu dat de intensiteit van de gebruikersvraag niet steeds gelijk blijft. Zo is bij de professionele programmamakers sinds jaar en dag de grootste vraag die naar actualiteiten- en journaalbeelden van de laatste twee tot drie jaar. Daarna neemt de vraag sterk af. De frequentie van en variatie in het (her)gebruik door de omroepprofessionals heeft duidelijk een eigen dynamiek.

Met deze wetenschap en door de technologische ontwikkelingen kan in het huidige tijdsgewricht een veel gedifferentieerder benadering van de

bedrijfsarchieffunctie worden ontwikkeld dan nog maar enkele jaren geleden mogelijk was. Voor het implementeren van een structureel retentiebeleid kan een onderscheid worden aangebracht tussen een dynamisch bedrijfsarchief en een blijvend cultuurhistorisch archief. Het uitgangspunt is daarbij dat de 100% instroom van de publieke omroepen via de DDV intact blijft en wordt opgeslagen op de gewenste archiefnormen. Op het moment van noodzakelijke migratie, naar verwachting tussen vijf en zeven jaar na opname van een programma in het digitaal archief, wordt retentiebeleid toegepast. Materiaal en metadata worden als onderdeel van een migratieselectieproces hetzij overgezet naar een nieuwe hoge en/of lage kwaliteitsnorm, hetzij geheel afgestoten, afhankelijk van de score op het geheel van selectiecriteria.

Het dynamisch archief omvat aldus vijf tot zeven jaar lang het complete uitgezonden product van de publieke omroep op de normen die hiervoor zijn overeengekomen. Het blijvende cultuurhistorisch archief bestaat uit een hoogwaardige selectie uit dit aanbod, zowel in inhoudelijk-kwalitatief opzicht als qua verwachte blijvende (her)gebruikswaarde. De opslagformaten en serviceniveaus worden gedifferentieerd toegepast, dat wil zeggen ze worden afgestemd op het verwachte (soort) gebruik van zowel het dynamisch als het statisch archief. Mogelijke servicecombinaties kunnen dan variëren van sneller of minder snel beschikbaar in een hoger of lager bestandsformaat.

In het geval van deselectie en verwijdering van de essence, zijnde de inhoud van het AV-document op een analoge of digitale drager, geldt dat de metadata behouden blijven. Dit dient zowel een administratief als een mediahistorisch doel.

Voor de deselectie van analoge materialen gelden technische, juridische en inhoudelijke overwegingen die verband houden met de kwaliteit van de analoge drager, dubbelingen, overvloedigheid of onvoldoende inhoudelijke dan wel esthetische kwaliteit. In het laatste geval gaat het om materiaal dat niet (meer) past in het collectieprofiel van Beeld en Geluid en daarom tot de cultuurhistorische waardecategorie D behoort. Deze materialen worden volgens zorgvuldige procedures afgestoten of vernietigd.

DUURZAAM BEWAREN

Beeld en Geluid zorgt ervoor de collecties die aan zijn zorg zijn toevertrouwd duurzaam in stand te houden teneinde blijvend toegang te kunnen garanderen voor zoveel mogelijk gebruikersgroepen.

ALGEMEEN

De mogelijkheid om het verval van audiovisuele werken te stoppen of vertragen wordt vooral beïnvloed door het proces van permanente veroudering van dragers en de bijbehorende afspelapparatuur. Weliswaar verloopt het proces van achteruitgang bij elke dragersoort anders - en soms zijn binnen hetzelfde materiaal verschillende stadia van verval te onderscheiden - het verval in de loop der tijd is onontkoombaar. Opslag van de materialen in een geklimatiseerde omgeving met constante lage temperaturen en relatieve luchtvochtigheid verlengt de levensduur van analoge dragers.

Ook digitale formaten raken na verloop van tijd obsoleet. Dit geldt zowel voor de media waarop de bestandsformaten zijn opgeslagen als voor software waarmee ze worden beheerd en afgespeeld. Regelmatige migratie naar een ander bestandsformaat, een ander opslagmedium en naar vernieuwde software bewerkstelligt de instandhouding en daarmee bruikbaarheid van de inhoud van het materiaal. In dit opzicht bestaan er geen wezenlijke verschillen tussen het analoge en digitale domein.

UITGANGSPUNTEN

Instandhouding betekent voor Beeld en Geluid dat alle noodzakelijke maatregelen worden genomen om de integriteit en authenticiteit van de inhoud van de collectie te bewaren, de levensduur van de materialen te optimaliseren, materiaal te preserven als het daar om vraagt en tot slot te zorgen voor een zo groot mogelijke toegankelijkheid voor een zo lang mogelijke periode voor zoveel mogelijk gebruikers van de collectie. Authenticiteit is pas gegarandeerd als de integriteit van een object intact is. Dat houdt in dat het werk precies dat is wat het voorgeeft te zijn.

Beeld en Geluid tracht het aantal verschillende formaten in de collectie te beperken tot welke het best geschikt zijn voor het duurzaam instandhouden van de inhoud van de werken in de collectie. Nieuwe formaten voor preservering zijn bij Beeld en Geluid met ingang van 2011 uitsluitend nog digitale archieffor-

maten. Hiervoor geldt dat Beeld en Geluid kiest voor internationaal breed geaccepteerde formaten en bij voorkeur open standaarden hanteert.

Het administratieve beheer van het preservingsproces moet Beeld en Geluid helpen om te voldoen aan de eisen van:

- **Beheersbaarheid.** De processen en systemen zijn beheersbaar. Er bestaat gedetailleerd inzicht en overzicht van de inhoud en de functies van alle primaire en secundaire systemen in hun samenhang.
- **Betrouwbaarheid.** Alle processen rond data en metadata die in het archief worden opgeslagen voldoen aan de vereisten van een trustworthy repository. Er is sprake van gestandaardiseerde, geformaliseerde data- en metadataprocedures en –documentatie voor de instroom, de opslag, de preservering en de beschikbaarstelling.
- **Toekomstbestendigheid.** Systemen en processen voor archivering worden ingericht voor de lange termijn. Er wordt bewust en gecontroleerd omgegaan met technologiewijzigingen. Er wordt zoveel mogelijk gewerkt volgens bewezen technologie en open data-en metadatastandaarden.
- **Kosteneffectiviteit.** De bedrijfsvoering is efficiënt en kosteneffectief. Er bestaat gedetailleerd inzicht in de totale kostenstructuur van het integrale proces van duurzame archivering, waaronder begrepen: acquisitie of ingest, datamanagement, preservering, opslag en toegang. Alle onderdelen van het digitale archiveringsproces worden gepland en begroot.

PRESERVERING

Het proces van instandhouding van de collecties krijgt in het digitale tijdperk meerdere nieuwe dimensies. Dit heeft allereerst te maken met de hoge instroom van digitale bestandsformaten. Hierdoor neemt het volume van de collectie veel sneller toe dan in het analoge tijdperk. Van grote invloed is vervolgens de verkorte migratiecyclus van alle formaten, opslagmedia en software, veroorzaakt door de snel opeenvolgende technologische ontwikkelingen. Moeten analoge dragers gemiddeld eenmaal per vijftien à twintig jaar worden overgezet naar nieuwe formaten, in het digitale tijdperk is deze termijn ingekort tot iedere vijf tot zeven jaar. Dit geldt ook voor de technologische omgeving waarin het materiaal wordt opgeslagen en uitgewisseld alsmede voor de software waarmee de items worden afgespeeld. Ook deze componenten moeten voortdurend worden aangepast, teneinde de vele nieuwe online gebruikers blijvend toegang te kunnen verlenen tot de collectie.

De snel veranderende technologie en de dynamische gebruiksomgeving stellen hoge eisen aan de beheersing van de archiveringsprocessen. Deze processen verschuiven en integreren aldoor. In het traditionele

analoge domein kon materiaal na verwerving lange tijd in stand worden gehouden door het op te slaan onder de juiste fysieke omstandigheden. Acties voor duurzaam behoud dan wel afstoting konden later in de tijd plaatsvinden. Bij digitale items vallen acquisitie en behoud feitelijk samen: de beslissing om het materiaal op een bepaald duurzaam formaat te archiveren moet al op het moment van instroom worden genomen: later kan immers niet. Preserving begint hier al bij instroom.

Van analoog naar digitaal

Instandhouding van audiovisuele werken op analoge materialen vindt bij Beeld en Geluid in principe via digitalisering plaats. De laatste jaren heeft het

instituut hierin een belangrijke slag weten te maken. Het omvangrijke project Beelden voor de Toekomst (2007-2014) betekende een belangrijke impuls voor de grootschalige digitalisering en daarmee het duurzame behoud van de audiovisuele werken voor de lange termijn. Daarmee is dit hoofdstuk echter nog niet afgesloten. Tot nu toe is ongeveer 50% van de audiovisuele collectie (exclusief muziek) in digitale vorm beschikbaar. Digitalisering vanuit het analoge bronmateriaal blijft daarmee nog vele jaren een alledaagse werkelijkheid.

De keuze voor het gewenste digitale bestandsformaat vindt plaats met inachtneming van de informatiedichtheid van de brondrager, ofwel met het formaat van de oorspronkelijke, analoge drager. Vervanging en afstoting van analoge materialen wordt zo mede georganiseerd per type drager: obsolete dragers en dragers met niet-professionele bronkwaliteit worden na digitalisering niet in het archief bewaard. Het digitale bestand wordt in dat geval de archiefmaster.

Passieve conservering

Voor de bestaande analoge dragers die voornamelijk niet voor digitalisering in aanmerking komen geldt een beleid van passieve conservering. Passieve conservering betekent de instandhouding door middel van adequate opslag van analoge materialen in depots, zodanig dat het risico van beschadiging door mechanische en/of klimatologische invloeden tot een minimum wordt beperkt. Daartoe worden alle nodige handelingen verricht die ervoor zorgen dat het materiaal in dezelfde staat blijft. Belangrijke maatregelen zijn het omblikken van filmmateriaal, het scheiden van verschillende soorten fysieke beeld- en geluidsdragere, een adequate klimaatbeheersing, en brand- en rookdetectie.

De werken in de collectie worden gecontroleerd op de staat waarin ze verkeren door middel van periodieke inspecties. Dit gebeurt in het kader van het risicomanagement ten aanzien van de collectie in relatie waarmee ook de preserving- en digitaliseringsprioriteiten worden gesteld.

Afspeelapparatuur en apparatuur die wordt ingezet bij het onderhoud en overzetten van analoge dragers dienen goed onderhouden te zijn en voorzien van reserveonderdelen en documentatie.

Het materiaal wordt alleen afgespeeld of gespoeld op voor de drager geëigende apparatuur die in goede staat verkeert.

Beeld en Geluid draagt zorg voor adequate klimaatbeheersing voor alle materialen in zijn depots. Temperatuur, relatieve luchtvochtigheid, verontreiniging, luchtcirculatie en luchtverversing, alsmede de maximaal toegestane fluctuaties daarin worden regelmatig gecontroleerd. Zij voldoen aan de normen die voor elke type collectie of drager zijn ontwikkeld door specialisten van Beeld en Geluid en externe deskundigen op het gebied van audiovisuele archivering. Bestaande standaarden zoals gepubliceerd door internationale overkoepelende audiovisuele-archiefforganisaties en andere erkende autoriteiten op dit terrein zijn toegepast bij de bouw van de depots en opgenomen in de onderhoudsprocedures ervan.

Een adequate klimaatbeheersing geldt met nadruk ook voor de opslag van de digitale bestanden bij Beeld en Geluid. De servers waarop deze bestanden staan en de taperobots waarin de datatapes zijn ondergebracht, bevinden zich in aparte, beveiligde depotruimten, waarin extra voorzieningen zijn getroffen om de bescherming en het duurzame behoud van deze specifieke 'dragers' te garanderen. Beeld en Geluid zorgt bovendien voor een *managed back-up* van zijn digitale bestanden en beschikt ook over een beleid voor de beveiliging van de data zelf.

Beeld en Geluid beschikt over calamiteitenplannen waarin de procedures zijn vastgelegd ter beperking van de schade aan de analoge en digitale collecties in geval van nood. De procedures worden periodiek geëvalueerd.

Digitaal preserveringsbeleid

In het digitale domein zijn opslag en toegankelijkheid niet te scheiden. Een achterhaald opslagformaat is niet reproduceerbaar en dus niet te benaderen door gebruikers. De instandhouding van digitale collecties wordt afgemeten aan de directe bruikbaarheid ervan. Deze moet dan ook voldoen aan de 'eis van courante formaten', wat inhoudt dat opgeslagen items daadwerkelijk zijn af te spelen door de gebruikers van het archief. Obsoleete formaten kunnen in dat verband niet meer bestaan. Voldoet een archief blijvend aan de eis van courantheid, dan is er sprake van duurzame opslag. Digitale duurzaamheid van

archieven en collecties wordt daarom ook wel gelijkgesteld aan duurzame toegankelijkheid.

Alle processen rond instroom, opslag, preserving en uitstroom in het digitale archief hangen ten nauwste samen. Zijn er bij het instroomproces al tekortkomingen in de procedures of de documentatie, dan heeft dit effect op de kwaliteit van alle navolgende processen, inclusief de uitlevering naar klanten, de bescherming van de authenticiteit van de data en de garantie voor duurzaamheid. Voor het duurzaam bewaren en aanbieden van digitale bestandsformaten is alleen het inrichten van een fysieke digitale opslagvoorziening dan ook niet voldoende. Om digitale audiovisuele collecties daadwerkelijk voor de toekomst te behouden en beschikbaar te blijven stellen is overzicht, samenhang, richting en standaardisering nodig op het niveau van alle verplaatsingen, conversies en mutaties van de digitale bestandsformaten. Deze samenhang wordt bereikt door de implementatie van een digitaal preservingsbeleid. Dit beleid ligt ten grondslag aan de inrichting van een rationele, kosteneffectieve beheersomgeving voor de duurzame instandhouding van de digitale collecties.

Beeld en Geluid houdt zijn digitale collecties technisch bijdetijds door delen regelmatig over te zetten

naar actuele digitale formaten, naar vernieuwde hard- en softwareomgevingen voor opslag en beheer en naar eigentijdse versies van opslagmedia, zoals datatapes en taperobots. De migratiecycli variëren en zijn afhankelijk van de mate van obsolescentie van de betreffende formaten en hun technologische omgeving. In de regel worden formaten en opslagmedia na vijf tot zeven jaar overgezet naar courante versies. Voor de meeste hardware- en softwarecomponenten geldt een periode van ongeveer vijf jaar voordat ze aan vervanging toe zijn.

Een digitaal archief is op deze wijze in feite permanent bezig te migreren, hetzij voor het vernieuwen van harde technische onderdelen van de feitelijke opslagomgeving, hetzij voor de aanpassing van formaten en softwarevoorzieningen. Tegelijkertijd moet vanuit diezelfde digitale infrastructuur zonder onderbreking ook de omvangrijke reguliere instroom en de uitstroom van materiaal worden ondersteund.

Authenticiteit en integriteit

Met de snelle, opeenvolgende technologische veranderingen in combinatie met voortdurende verplaatsing en migratie van (versies van) objecten is de garantie dat de digitale items hun authenticiteit en integriteit hebben behouden cruciaal. Zonder die garantie raakt het materiaal zijn erfgoedwaarde en

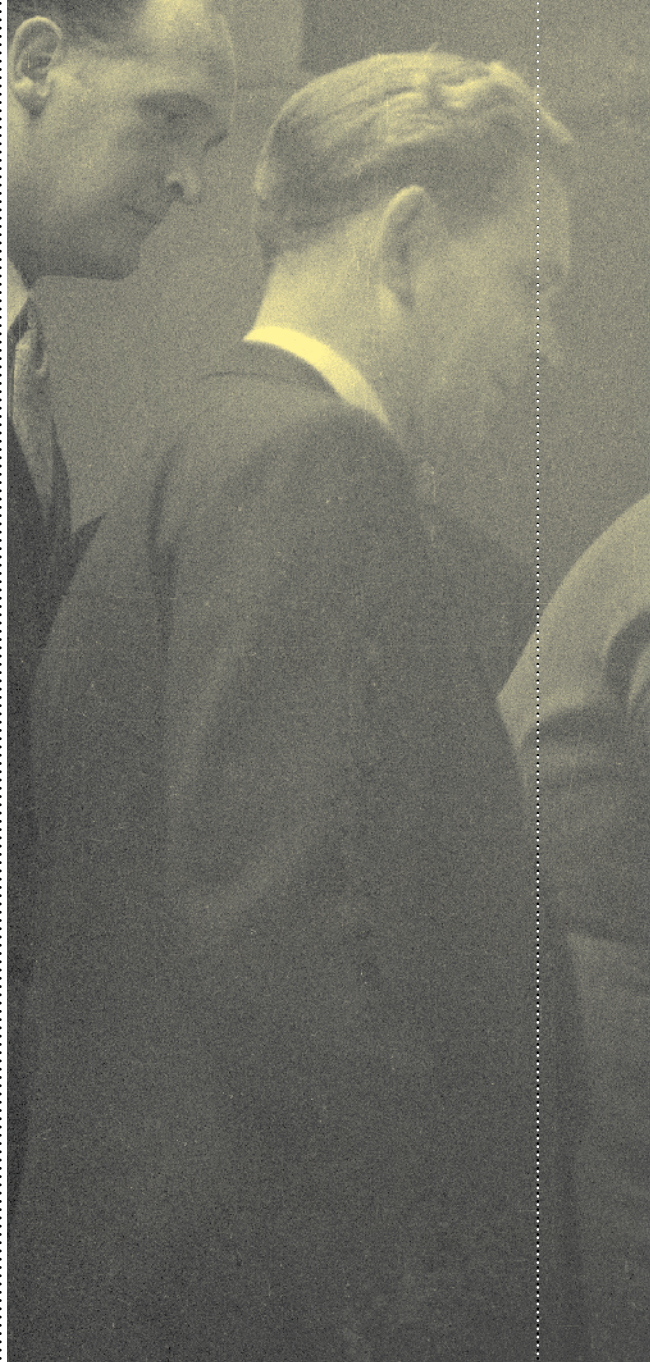
zijn zeggingskracht kwijt en verliest het archief zijn autoriteit. In dat geval kan er geen sprake zijn van een *trustworthy digital repository*. Dit geldt in principe overigens evengoed de analoge werken.

Een digitaal archief moet in de eerste plaats voldoen aan 'de eis van de persistentie'. Dat houdt in dat het materiaal er op het gedetailleerde niveau van de bitconfiguratie precies zo uit moet komen als het erin gegaan is: compleet en in de juiste datastructuur. Deze 'data-integriteit' wordt door Beeld en Geluid vastgesteld door middel van *checksums*, dat wil zeggen het vergelijken van het bestandsformaat met de originele bitconfiguratie zoals die is vastgelegd bij de instroom van het materiaal.

Naast de data-integriteit moet de authenticiteit van een digitaal object door het archief zijn gewaarborgd. Authenticiteit wordt hier opgevat in zijn archivale betekenis, namelijk dat een object werkelijk is wat het voorgeeft te zijn. Door Beeld en Geluid wordt dit zeker gesteld door het vastleggen van alle relevante gegevens over het betreffende object in de context waarbinnen het is gecreëerd en gebruikt. Alle relevante procedures, handelingen en gegevens daarover worden hiertoe nauwkeurig vastgelegd binnen een gecontroleerd geheel van processen, systemen en mensen. Deze vormen tezamen de basis voor het geformaliseerde administratieve beheer van het digitaal archief.

Life-cycle management

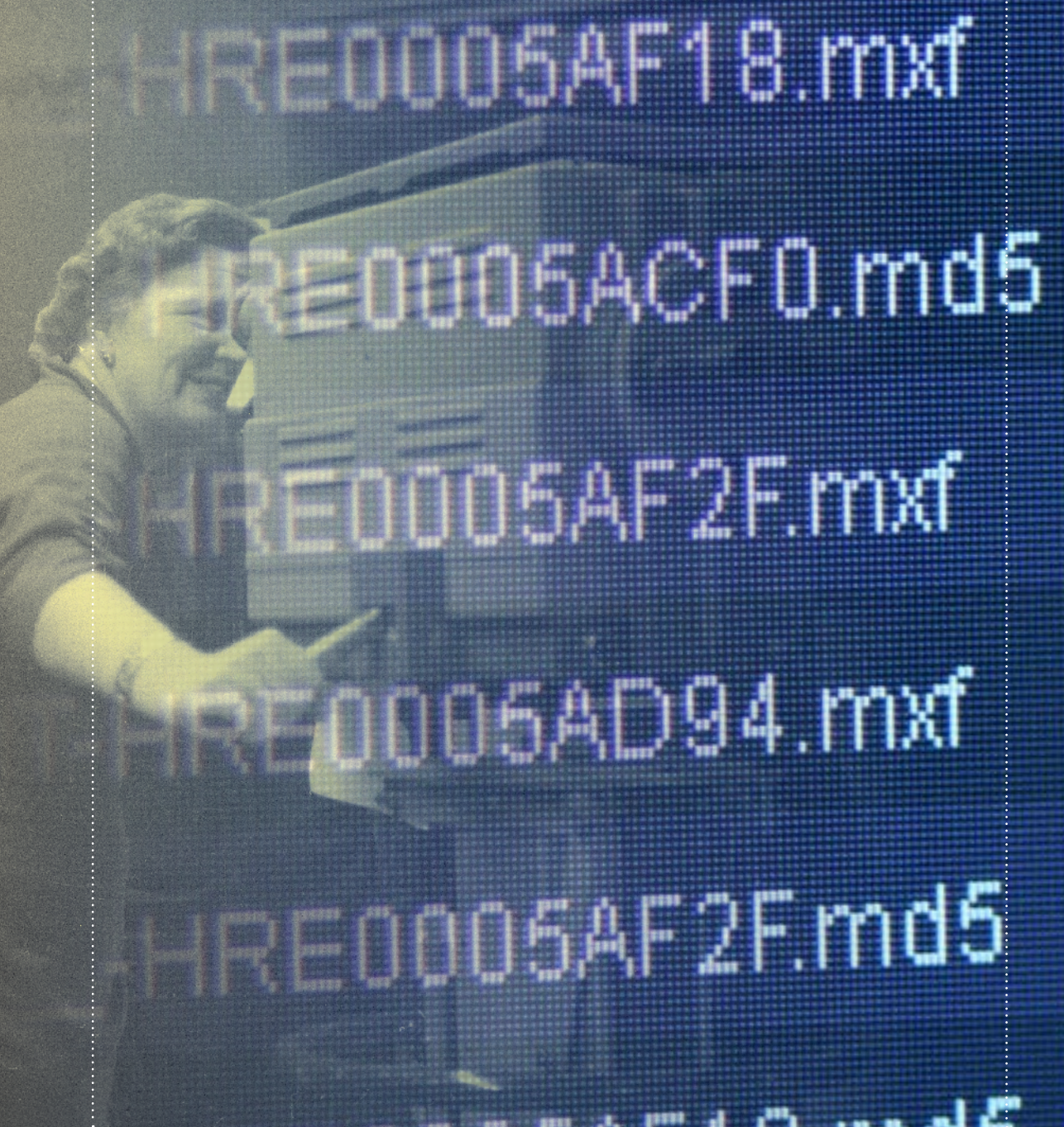
Digitale bestanden en de bijbehorende metadata bevinden zich vanaf het begin van hun productie in een gecontroleerde workflow. Hun levensloop – van instroom tot opslag, van catalogisering tot iedere uitlevering – wordt vanaf het begin actief gevolgd en nauwkeurig vastgelegd in de systemen. Alle migraties, conversies, verplaatsingen en bewerkingen worden volgens welomschreven regels gedocumenteerd. Het strak beheren van de levenscyclus van de materialen is nodig voor de beheersing van het digitale archief, dat immers is samengesteld uit grote hoeveelheden complexe objecten die voortdurend in beweging zijn. Maar het gebeurt vooral om te allen tijde de herkomst en bewerkingen van alle ingestroomde bestanden, metadata en datacontainers te kunnen traceren. De vastlegging van dit type gegevens vormt immers de basis voor het kunnen garanderen van de authenticiteit van de collectie.

Beeld en Geluid ontwikkelt daartoe een geheel nieuw instrumentarium voor de organisatie en beheersing van zijn digitale processen.

Door de grote volumes in het digitaal archief van Beeld en Geluid wordt het bewaarbeleid dat geldt voor de vele digitale objecten zoveel mogelijk automatisch toegepast. Daartoe bestaat er een directe relatie tussen de cultuurhistorische waardestelling van het materiaal en de gegevens die worden vast-

gelegd in het opslagbeheerssysteem van de digitale bestanden. Dit beheersysteem is uitgerust met software die de levenscyclus van elk digitaal bestand vastlegt en volgt. Vijf tot zeven jaar na instroom meldt het beheersysteem dat een bepaalde, duurzaam te behouden audiovisuele productie gemigreerd moet worden naar een nieuw actueel formaat, dan wel dat een productie met een lage waardestelling bewaard moet te blijven in een lagere opslagkwaliteit of zelfs uit het systeem moet worden verwijderd. Van deze laatste categorieën zullen delen opnieuw manueel worden beoordeeld, zodat afwaarderen en afstoting nooit automatische processen kunnen zijn.

Direct al bij de vastlegging van gegevens tijdens de instroom van producties worden indicatoren aangebracht die het cultuurhistorisch en/of het (her)gebruiksbelang van het item aangeven. Dit proces verloopt op basis

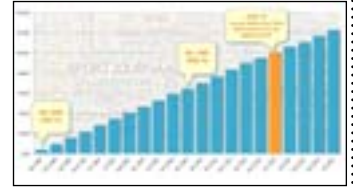
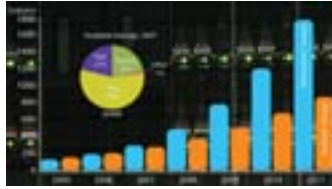

van vaste regels met een ruime mogelijkheid tot tijdige en manuele herziening van de indicator op grond van veranderde inzichten in de cultuurhistorische waarde, het verwachte (her)gebruik en/of op basis van wensen van specifieke producenten of omroepen.

Het gehele proces wordt gecontroleerd door een te ontwikkelen module voor life-cycle management voor digitale bestandsformaten en metadata. Opslag- c.q. migratieformaten en serviceniveaus voor uitlevering worden gedifferentieerd toegepast en afgestemd op het verwachte en gemeten gebruik van de bestanden.

Er worden analyse- en rapportagemethoden ontwikkeld en geïmplementeerd om het soort gebruik en het type gebruiker van de digitale collectie te identificeren en blijvend te volgen. Dit heeft tot doel het digitaal beheerbeleid en de serviceniveaus voor uitlevering op structurele basis te kunnen toetsen aan de resultaten van

deze rapportages. Zo worden de wensen en het gedrag van de gebruikersgroepen, en trends daarin direct gekoppeld aan het bewaar- en verwijderbeleid.

OAIS

Voor de implementatie van zijn conserveringsbeleid baseert Beeld en Geluid zich op het Open Archival Information System (OAIS), ISO Standaard 14721. Met dit model als belangrijkste referentie wordt een administratieve beheersomgeving ontwikkeld voor het vastleggen en monitoren van alle levensfasen van de collectie-items in het digitale archief, van acquisitie en ingest, via datamanagement en migratiecycli tot het verlenen van toegang aan de vele gebruikers. Alle handelingen en procedures rond deze processen zullen daarbij worden gestandaardiseerd en geformaliseerd. In het conserveringsbeleid worden ook (kosten)modellen meegenomen voor personeel, beveiliging, risicomanagement, backup-beleid, organisatie van de opslag, kwaliteitsmanagement, metadatamanagement en (technische) uitleveringsniveaus.

OAIS is de wereldwijde standaard voor digitale archieven. Het is breed toepasbaar en biedt alle ruimte voor de interpretatie van het algemene niveau naar het beheer van specifiek audiovisuele media. Het is een erkend middel voor het bereiken van de status van trustworthy digital repository.

Beeld en Geluid kiest voor het OAIS model omdat het zeer geschikt is voor het beheer van het speciale, audiovisuele materiaal dat het bewaart en past bij de specifieke werking van het bestaande digitale archief. Het komt tegemoet aan de bijzondere verantwoordelijkheden, functies en rollen van Beeld en Geluid als nationaal cultuurhistorisch archief, als bedrijfsarchief van de publieke omroepen en als AV-knooppunt in Nederland. Het sluit naadloos aan bij de bestaande Beeld en Geluid systemen en processen voor *ingest*, opslag, metadatabeheer, migratie en conversie, en de gewenste dienstverlening aan gebruikers. Het gehele digitale conserveringsproces kan met behulp van OAIS nog beter dan voorheen op rationele en kosteneffectieve manier worden ingericht. Door het gebruik van OAIS kan ook sneller en eenvoudiger verantwoording worden afgelegd over de gemaakte conserveringskeuzen aan opdrachtgevers, schenkers en gebruikers.

41

DE GEBRUIKER CENTRAAL

Beeld en Geluid verzorgt de directe toegang tot de audiovisuele documenten van zijn collectie en tot contextuele informatie betreffende de Nederlandse audiovisuele cultuur en industrie in heden en verleden. Het probeert zoveel mogelijk mensen in contact te brengen met het audiovisueel erfgoed en bouwt aan een interactieve relatie met de verschillende doelgroepen. Beeld en Geluid ontwikkelt daartoe nieuwe en innovatieve diensten voor binnen en buiten de muren van het instituut, fysiek en online, en werkt daarin bij voorkeur samen met strategische partners.

ZOEKEN EN VINDEN

Het informatiesysteem van Beeld en Geluid bestaat uit een catalogusmodule en verschillende workflow modules die tegemoet komen aan verscheidene cruciale functies en processen van Beeld en Geluid: het beschrijven van de collectie, het raadplegen van de catalogus met behulp van de zoekmachine, het beheersen van de digitale instroom van de programma's van Nederlandse (publieke) omroepen, het logistiek ondersteunen van digitaliseringsoperaties en het faciliteren van een gedifferentieerde uitlevering aan de verschillende (online) gebruikersgroepen.

Catalogus

De multimediacatalogus van Beeld en Geluid is het uitgangspunt bij het aanbieden van de collectie via een veelheid aan distributieplatforms voor verschillende soorten gebruikers. De samenstellende delen verschijnen in een modulaire structuur die materialen manipuleerbaar en gemakkelijk uitwisselbaar maakt. Door het koppelen van systemen kunnen digitale objecten vervolgens moeiteloos worden overgenomen in een andere omgeving.

Het concept voor het metadatamodel is door Beeld en Geluid zelf ontwikkeld. Het is ontleend aan het FRBR-model (Functional Requirements for Bibliographical Records) van de internationale associatie voor bibliotheken IFLA. Het koppelt digitale *essence* op meerdere niveaus aan de bijbehorende formele, inhoudelijke en fysieke gegevens. De gegevensarchitectuur is gebaseerd op het gelaagd kunnen identificeren van de content, wat het geheel is van de audiovisuele *essence* en de bijbehorende metadata.

De Gemeenschappelijke Thesaurus Audiovisuele Archieven (GTAA) is essentieel voor het indexeren van content. Hij is door Beeld en Geluid in samenwerking met het toenmalige Filmmuseum ontwikkeld en is onder een Open Database Licentie ook beschikbaar voor andere archieven. De GTAA biedt structuur aan (relaties tussen) woorden en concepten, en verbindt daarmee onderdelen van de collectie. Zowel in het handmatige beschrijvingsproces, waarbij documentalisten specifieke termen toevoegen als trefwoord bij de beschrijving, als bij het inzetten van automatische annotatietechnieken

in het beschrijvingsproces, functioneert de thesaurus als kapstok en verbindingsmiddel. Door gebruik te maken van linked data principes, een standaard die het mogelijk maakt om een betekenisvolle relatie te creëren tussen de inhoud van verschillende digitale bronnen of datasets, kunnen verbanden worden gelegd tussen de collectie van Beeld en Geluid en andere databronnen, waarbij de GTAA de basisstructuur vormt die betekenis geeft aan anders abstracte termen.

Toegang tot catalogus en collectie vindt inmiddels vrijwel geheel plaats via het web. Via de eigen website van Beeld en Geluid worden collectie-onderdelen aangeboden aan een groot publiek en via een extranet systeem aan de media professionals van de omroepen. Daarnaast participeert het instituut door middel van (inter)nationale samenwerkingsverbanden en projecten in wijdvertakte kennisnetwerken voor media, educatie en erfgoed, waarin delen van de collectie in een nieuwe context worden aangeboden. Zo wordt de catalogus gaandeweg verbonden met een wereldwijde crossmediale structuur die duizenden collecties inhoudelijk met elkaar verbindt: het semantisch web.

Annotatie

Het maken van de inhoudsbeschrijvingen was altijd de exclusieve en handmatige taak van professionele mediadocumentalisten, archivariissen en catalogiseerders. Zodoende bevat de catalogus alleen metadata waarvan autoriteit en betrouwbaarheid zijn gegarandeerd. Het handmatige annotatieproces is echter ook erg arbeidsintensief. Met een snel groeiende collectie, beperkte middelen en gestimuleerd door de technologische ontwikkeling zet Beeld en Geluid in op aanvullende annotatiemethoden, waarbij de kwaliteit van de beschrijvingen zorgvul-

dig in het oog wordt gehouden. Bij het inzetten van nieuwe technologie wordt altijd rekening gehouden met de principes van kwaliteit, betrouwbaarheid en autoriteit waar Beeld en Geluid mede zijn bestaansrecht aan ontleent.

Naast handmatig gemaakte beschrijvingen is in de loop der jaren ook steeds meer gebruik gemaakt van extern gecreëerde metadata. De instroom van metadata uit de productieomgeving ontstond sinds de automatische instroom van omroepprogramma's via de DDV in 2007. Inmiddels neemt de inzet van (semi-)automatische indexeertechnieken snel toe via spraaktechnologie, beeldherkenning en taaltechnologie, zoals bij het semantisch web. Bij Beeld en Geluid wordt tevens geëxperimenteerd met door gebruikers gecreëerde metadata door middel van crowd sourcing en social tagging.

Door de ontwikkeling en uitrol van technologie voor (semi-) automatische ontsluiting kan audiovisueel materiaal op efficiënter wijze worden beschreven. Automatische metadatering maakt het mogelijk om beschrijvingen in grotere hoeveelheden tegelijk te genereren, bijvoorbeeld op basis van spraak- of beeldkenmerken. De ruwe informatie die dit oplevert kan direct van nut zijn maar ook als basis dienen voor verdere automatische of handmatige analyse. Zo kunnen trefwoorden of thesaurustermen automatisch aan fragmenten worden toegekend, belangrijke citaten gemarkeerd of namen van sprekers toegevoegd. Ook het combineren van verschillende typen ruwe beschrijvingen kan weer nieuwe informatie opleveren. Ten slotte kunnen op basis van de gegenereerde beschrijvingen automatisch contextbronnen aan het audiovisuele materiaal worden gekoppeld ten behoeve van de handmatige metadatering en duiding.

Potentiële gebruikers stellen steeds meer eisen aan de doorzoekbaarheid van audiovisuele content. Omdat de doorzoekbaarheid van audiovisueel materiaal sterk samenhangt met de beschikbaarheid van beschrijvingen en andere tekstuele metadata hebben deze eisen direct betrekking op het annotatieproces. Niet beschreven materiaal is onvindbaar, materiaal beschreven op het ene beschrijvingsniveau ontbeert vaak informatie op een ander gewenste niveau en bij een beschrijving van de visuele informatie wordt de inhoudelijke karakterisering vaak weer node gemist. Daarnaast vragen nieuwe vormen van toegang om specifieke typen beschrijvingen. Beeld en Geluid breidt zijn verschillende vormen van annotatie uit zodat ze tegemoet komen aan de wensen van gebruikers en houdt daarbij de verschillen tussen de uiteenlopende doelgroepen in het oog.

Contextinformatie draagt niet alleen bij aan de verrijking van de metadatering van het materiaal voor de eindgebruiker maar kan met behulp van taaltechnologie en koppelingsmechanismen ook worden gebruikt voor het annotatieproces. De hoeveelheid contextbronnen waaruit kan worden geput groeit snel, onder meer omdat steeds meer bronnen via het internet gekoppeld kunnen worden. Tot nu toe wordt contextinformatie veelal nog door een documentalist handmatig bijeen gezocht en vertaald naar een beschrijving. Beeld en

Geluid wil contextinformatie steeds meer op (semi-) automatische bundelen en beschikbaar maken. Dit levert naast efficiency winst ook een optimaal ontsloten collectie voor de gebruiker op.

CONTEXTUALISERING DOOR KENNIS EN INTERPRETATIE

Om in de overvloed aan audiovisuele bronnen waarover de gebruiker tegenwoordig kan beschikken relevantie te behouden, zet Beeld en Geluid hoog in op het toevoegen van waarde aan de audiovisuele collecties. Door metadatering en contextualisering wordt toegang, presentatie en duiding geboden die toegespitst is op de verschillende doelgroepen.

De rol van contextinformatie is tweeduidig. Behalve ten behoeve van verbetering van het annotatieproces wordt zij ook ingezet voor inhoudelijke duiding en interpretatie van het audiovisuele materiaal. Beschrijving, interpretatie en duiding geven de collectie betekenis. Daarmee pas bewijst de collectie zijn werkelijke (historische) waarde. Contextualisering is dan het centrale begrip. Dat doet Beeld en Geluid al langer in de Beeld en Geluid experience en via zijn educatieve diensten, maar het instituut wil steeds nieuwe kennis ontwikkelen, verwerven, bundelen en uitdragen met betrekking tot de intrinsieke en cultuurhistorische kwaliteiten van de

audiovisuele media. In plaats van diepgaande kennis over deelcollecties die nooit compleet kan zijn, zoekt Beeld en Geluid eerder het brede overzicht vanuit een mediahistorisch perspectief. Om zijn inhoudelijke kennis te verdiepen en te verbinden zoekt het vervolgens meer en intensievere samenwerking met kennisinstellingen zoals universiteiten en vakopleidingen. Deze vorm van kennisacquisitie verrijkt de reeds bestaande inhoudelijke kennis en wordt opgevat als nieuw curatorschap: het hebben van overzicht en het leggen van verbindingen buiten de eigen instelling om de interpretatiemogelijkheden van de collectie te bevorderen. De toegevoegde waarde die dit oplevert kan worden ingezet voor zowel de inhoudelijke beoordeling van de eigen acquisitie- en selectieprocessen maar ook voor publicaties en de verbetering van de toegang tot de collecties voor specifieke gebruikersgroepen.

DOELGROEPEN

De relatie met de gebruiker is een andere dan voorheen. Niet alleen komen er steeds meer gebruikers, ze hebben ook een ander verwachtingspatroon. Onmiddellijke online beschikbaarheid en de mogelijkheid tot actieve participatie is de norm. De scheidslijn tussen consument en producent vervaagt. Tekst, audio- en video-objecten worden binnen de digitale netwerken niet alleen geraadpleegd maar ook gecreëerd, verrijkt en vermengd, gedeeld en vermenigvuldigd.

Verschillende typen gebruikers vragen om verschillende vormen van toegang en presentatie. Om alle

doelgroepen zo goed mogelijk te kunnen bedienen richt Beeld en Geluid de technische processen die dit ondersteunen zo efficiënt en flexibel mogelijk in opdat tijdig aangesloten kan worden bij nieuwe ontwikkelingen. Integratie en standaardisatie van bronnen en bestanden zijn daarbij de sleutelwoorden. Aan de voorkant zorgen nieuwe, op de doelgroepen

toegesneden webinterfaces voor zowel optimalisatie als differentiatie van het toegangsniveau. Verder presenteert Beeld en Geluid de bronnen in een voor de doelgroep geschikte context.

Met de snel toenemende beschikbaarheid van digitale (audiovisuele) informatie voor de hedendaagse gebruikers is differentiatie het sleutelwoord. De moderne gebruiker vraagt daar ook om. Informatie, ook audiovisuele informatie, kan en moet steeds meer individueel, tijd- en plaatsonafhankelijk beschikbaar zijn. Beeld en Geluid is op verschillende (digitale) platforms aanwezig en levert zijn materiaal zoveel mogelijk toegesneden op de specifieke informatiebehoeften van verschillende gebruikersgroepen: mediaprofessionals en creatieve industrie, onderwijs en wetenschap, en het algemene publiek.

Beeld en Geluid wil zijn gebruikers zo goed mogelijk kennen. Door voortdurend het gebruik van de

collectie te monitoren, door het volgen van de datastromen en door actuele inzichten in de werking van het online domein op te bouwen, kan snel worden ingesprongen op veranderende behoeftes en veranderend gedrag van de gebruiker. Het gaat hierbij zowel om de individuele gebruiker als om gemeenschappen van gebruikers. Het analyseren van loggegevens, het inzetten van aanbevelingstechnologie en het regelmatig uitvoeren van gebruikersonderzoek zijn daartoe de aangewezen instrumenten.

AUTEURSRECHTEN

Bij het audiovisuele materiaal in de collecties van Beeld en Geluid gaat het om auteursrechtelijk beschermde werken. Voor het gebruik ervan dienen dan ook altijd eerst de rechten geregeld te zijn. Bij levering van materiaal uit de collectie aan een klant vindt dan ook nadrukkelijk geen overdracht van intellectuele-eigendomsrechten plaats aan de gebruiker. Dat betekent dat publicatie of weergave van het betreffende materiaal uitsluitend is toegestaan volgens een verleende licentie voor het specifiek gevraagde gebruik. Voor het gebruik van materialen speciaal voor educatieve en culturele diensten zijn de condities vastgelegd in de zogeheten Archiefovereenkomst tussen Beeld en Geluid, de publieke omroep, collectieve rechtenorganisaties en belangengroepen van makers en producenten.

Beeld en Geluid streeft naar een zo breed mogelijke beschikbaarstelling van de collectie en naar een zo groot mogelijke diversiteit van het aanbod. Daarom spant het zich in de drempels voor hergebruik zoveel mogelijk te slechten. Het instituut speelt in de afhandeling van rechten voor gebruik een coördinerende rol. Door zijn positie als intermediair tussen gebruikers en klanten enerzijds en de maker of rechthebbenden anderzijds fungeert het als het centrale loket waarlangs de transacties verlopen. Uitgangspunt is dat als met een adequate dienstverlening het gebruik van het materiaal stijgt, de inkomsten voor de rechthebbenden toenemen. Door zijn rol als makelaar in deze creëert het optimale toegankelijkheid voor de collecties.

COLLECTIE- PROFIEL

De kern van het Beeld en Geluid archief bestaat uit de ruim 800.000 uur omvattende audiovisuele collectie. Het is niet alleen een grote maar ook zeer gevarieerde collectie bewegend beeld- en geluidsmateriaal waarbinnen vrijwel elk denkbaar genre is terug te vinden. Die producties op hun beurt staan op weer op vrijwel alle typen dragers die de audiovisuele industrie sinds de negentiende eeuw heeft voortgebracht: professionele en niet-professionele filmformaten, idem voor audio- en videotapes, grammofoonplaten, cylinders, wasrollen, draadspoulen, discs, en sinds een jaar of tien een razendsnel groeiende hoeveelheid digitale bestandsformaten. Mede dankzij het project Beelden voor de Toekomst is inmiddels een belangrijk deel van de collectie in digitaal formaat beschikbaar.

Naast het audiovisuele materiaal beheert Beeld en Geluid een aantal niet-audiovisuele collecties, die de kerncollectie inhoudelijk ondersteunen. Daarbij gaat het om een omvangrijke fotocollectie, een objectencollectie met voorwerpen van velerlei aard en verschillende soorten papieren documentatiemateriaal zoals scripts, draaiboeken, logboek- en persoonsarchieven.

De inhoud van de audiovisuele collectie is terug te vinden in de Beeld en Geluid catalogus. Deze is ook online raadpleegbaar. In deze bijlage worden de belangrijkste deelcollecties en genres kort beschreven.

BEWEGEND BEELD

De collectie bewegend beeld van Beeld en Geluid kent een brede schakering van genres en deelcollecties. Soms vallen die twee ook samen. De grootste deelcollectie is zonder twijfel het televisiearchief, een van de belangrijkste genres is de documentaire. Hieronder de meest in het oog springende onderdelen van de collectie met daarin soms weer subcollecties en subgenres.

Televisie

Het televisiearchief omvat ruim 225.000 uur beeldmateriaal van vooral de publieke omroepen. Als regel gaat het om in Nederland geproduceerde programma's. Alle televisie-genres zijn vertegenwoordigd met als meest sprekende: nieuws-, actualiteiten- en sportprogramma's naast televisiedrama, praatprogramma's, show en amusement, documentaires, cultuur- en kinderprogramma's en vele andere.

De collectie gaat terug tot 2 oktober 1951, toen staatssecretaris Jo Cals van het toenmalige ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen de eerste reguliere televisie-uitzending in Nederland inleidde. Het eerste net werd in 1965 gevolgd door een tweede en uiteindelijk in 1988 door het derde net. Van de eerste decennia is het minst bewaard gebleven. Tot de komst van de magneetband werden de meeste programma's live uitgezonden waarna ze weg waren. Uit die tijd zijn wel soms (delen van) uitzendingen overgeleverd die tevoren op film waren opgenomen of die tijdens de rechtstreekse uitzending door middel van telerecording op film werden vastgelegd. Dat gebeurde met name als ze tevoren al als belangrijk werden aangemerkt en/of herhaling werd voorzien. Pas na 1970, als de magneetband zijn intrede heeft gedaan in de opnamestudio's, ontstaat een meer representatieve selectie van uitgezonden materiaal.

Vanaf 1990, als het dan nog separaat opererende radioarchief en televisiearchief van de publieke omroepen wordt samengevoegd tot één geheel, ontwikkelt zich gaandeweg een meer samenhangend collectie- en selectiebeleid dat mede wordt geïnspireerd door cultuurhistorische overwegingen. Tot 2006 wordt op grond van een afgewogen set aan selectiecriteria een keuze gemaakt uit het uitgezonden

televisiemateriaal. Door middel van voorselectie belandt uiteindelijk ongeveer de helft van de programma's in het archief. De ontwikkeling van de gecombineerde digitale infrastructuur van publieke omroepen en archief heeft het mogelijk gemaakt dat sindsdien alle uitgezonden televisiemateriaal van Nederlandse makelij zonder selectie vooraf automatisch instroomt.

Naast een selectie van Nederlandse programma's worden sinds de tweede helft van de jaren '80 van twee gemiddelde weken per jaar het integrale programma-aanbod bewaard van alle Nederlandse televisiezenders, publiek en commercieel.

De zogeheten selectie Weken Nederlandse Televisie (week 10 en 43) is niet alleen een keuze voor de verschillende individuele programma's maar voor de representatie van het totale uitzendschema van die week, inclusief buitenlandse programma's, aankondigingen, promo's, reclameblokken et cetera. Het wordt als één geheel op lage resolutie vastgelegd en heeft tot doel het onderzoek naar de televisiecultuur in Nederland te ondersteunen.

De Beeld en Geluid collectie bevat ook een beperkte hoeveelheid programma's van commerciële omroepen, die sinds 1989 eveneens een substantieel deel uitmaken van de Nederlandse televisiecultuur.

Dat betreft niet alleen de opnamen die in het kader van de Weken Nederlandse Televisie worden vastgelegd. In 2008 werden de originele banden van het programma BAREND EN VAN DORP verworven, genoemd naar de makers en presentatoren van deze eerste dagelijkse talkshow op televisie voor het commerciële kanaal RTL4 tussen 1998 en 2006. Alle uitzendingen zijn door Beeld en Geluid inmiddels gedigitaliseerd en via een aparte website online toegankelijk gemaakt. Van de voormalige commerciële omroep Talpa is na de opheffing ervan in 2007 het gehele beeldarchief aan Beeld en Geluid overgedragen.

Aan actuele commerciële programma's worden per jaar nog eens zo'n 500 uitzendingen extra op lage resolutie opgenomen. Zo zijn onder meer verscheidene afleveringen van het spraakmakende realityprogramma BIG BROTHER voor onderzoeksdoeleinden in het Beeld en Geluid archief te vinden. Er wordt actief gewerkt aan de acquisitie van meer collecties van commerciële omroepen om de geschiedenis van de Nederlandse omroep te completeren.

De televisiecollectie is een van de grootste en belangrijkste deelcollecties van Beeld en Geluid. Ze toont de algemene en mediageschiedenis van Nederland. Televisie heeft grote invloed op samenleving en omgekeerd drukken de ontwikkelingen in de samenleving bij uitstek hun stempel op de inrichting en ontwikkeling van televisiekanalen en –programma's. De collectie heeft een belangrijke hergebruiksfunctie, in de eerste plaats voor de omroepprofessionals maar ook voor onderwijs en wetenschap, en meer en meer voor het grote publiek.

Bioscoopjournaal

Bij het Nederlandse bioscoopjournaal denkt iedereen aan Polygoon. Dit in 1919 opgerichte filmproductiebedrijf bracht tussen 1924 en 1987 de actualiteit van binnen- en buitenland in de bioscopen onder de titels HOLLANDS NIEUWS en WERELDNIEUWS. Meer dan 5000 journaals worden in die periode gemaakt. Elk journaal duurde ongeveer tien minuten en bevatte gemiddeld zo'n vijf verschillende items. Polygoon maakte overigens niet alleen het bekende journaal maar tevens een interessante serie documentaires en opdrachtfilms, die zich eveneens in de collectie van Beeld en Geluid bevinden.

50

De Polygoon-journaalcollectie bij Beeld en Geluid beslaat zo'n 950 uur in totaal en bevat ongeveer 27.500 items: 15.000 voor het Nederlandse en 12.500 voor het internationale nieuws. Elk onderwerp van enige importantie kwam aan bod vanaf de Olympische Spelen in Parijs in 1924 en gaandeweg de jaren '30 steeds systematischer als het voornemen om wekelijks een nieuw journaal te produceren daadwerkelijk kan worden uitgevoerd. Mooie voorbeelden uit deze tijd zijn de presentatie door prinses Juliana van het Nationaal Crisis Comité in november 1931 en de sluiting van de Afsluitdijk in mei 1932. Polygoon beleeft echter zijn glorie tijd na de Tweede Wereldoorlog, als ook 'de stem van Polygoon' Philip Bloemendal als commentator aantreedt. Inmiddels is na fusie de naam van Polygoon uitgebreid tot Polygoon-Profil en verschijnt het Nederlandse nieuws onder de titel NEÉRLANDS NIEUWS. Alle belangrijke politieke gebeurtenissen in binnen- en buitenland worden verfilmd naast openingen van tentoonstellingen en filmpremières, lokale gewoonten en gebruiken, mijlpalen in de wederopbouw. Vele duizenden fraaie of leuke items zijn bewaard gebleven: over vluchtig-

bouw, bloemencorso's en autoshow's uit de jaren '50, beelden van de eerste bewoners van de Bijlmermeer in de eerste helft van de jaren '60, de rondvaart van The Beatles in de Amsterdamse grachten in 1964, de beroemde bed-in van John Lennon en Yoko Ono in het hoofdstedelijke Hilton hotel in 1969, en door de jaren veel aandacht voor het koningshuis. Het is allemaal in de collectie aanwezig. Met de definitieve doorbraak van televisie in de loop van de jaren '60 wordt het lastiger voor Polygoon om het hoofd boven water te houden. Het bioscoopjournaal blijft uiteindelijk alleen nog met overheidssubsidie overeind. Tot in 1987 het doek valt.

Documentaire

Het begrip documentaire dekt een brede lading en bestaat zelf ook weer uit verschillende soorten, vormen en (sub)genres. Documentaire producties komen in vrijwel alle deelcollecties van het archief voor. Als genre laat het zich daarentegen betrekkelijk eenvoudig onderscheiden van andere genres binnen de verschillende deel- en subcollecties. De documentaire, ook wel als non-fictie aangeduid, haalt zijn onderwerpen uit de werkelijkheid in tegenstelling tot fictie. Voor Beeld en Geluid is het verzamelen van de documentaire een van zijn speerpunten

De internationale reputatie van de Nederlandse film is bij uitstek die van de documentaire. Documentairemakers als Ivens, Haanstra, Van der Keuken en Honigmann zijn over de hele wereld een begrip. Na de verschillende generaties filmmakers van de zogenoemde 'Hollandse School' is het genre eveneens een belangrijk visitekaartje voor de publieke omroep. En behalve filmisch is de documentaire ook als historische bron van grote importantie. Dat blijkt onder meer uit het veelvuldige hergebruik in televisieprogramma's als ANDERE TIJDEN, waar ze bijdragen aan een fascinerend beeld van de ontwikkelingen in Nederland.

In de collectie van Beeld en Geluid bevinden zich vele documentaire films die al in de vroege jaren werden gemaakt door de verschillende filmfabrieken die Nederland rijk was. Dat gebeurde op eigen gezag of op bestelling van uiteenlopende opdrachtgevers. Tot de oudste documentaires in het archief behoort de LEGER- EN VLOOTFILM uit 1917 van Willy Mullens, de pionier van de Nederlandse documentaire film die zich onder meer ten doel stelde Nederland in

bewegend beeld vast te leggen. De film behoort tot de erfenis van het eerste filmarchief van Nederland: het Nederlandsch Centraal Archief (NCF). Dat werd in 1919 opgericht door een groepje betrokken historici en archivarissen met als doel het negatiefmateriaal van over Nederland gemaakte documentaire films voor de toekomst te bewaren. De initiatiefnemers begonnen met films in bewaring te nemen van productiehuzen als Mullens' Haghe Filmfabriek (1917) en de Orion Filmfabriek (1922).

Ook Polygoon startte direct in 1919 met het maken van documentaire en opdrachtfilm. Samen met het materiaal van concurrent en latere partner Profilti (1922) en de collectie van de Nederlandsch-Indische Film Maatschappij (1925) levert dat in het archief van Beeld en Geluid 2.300 uur aan materiaal op. Van Polygoon alleen al zijn zo 1454 documentaires en opdrachtfilms overgeleverd. Tot de hoogtepunten uit de collectie behoort onder meer DE RIJN VAN LOBITH TOT AAN ZEE (1922), waarvan zelfs een kopie met tussentitels en tinting en toning (kleurzwemen) is overgeleverd, die een goed beeld geven van de picturalistische invloeden op het werk van cameraman I.A.Ochse. De film inspireerde veel later Jord den Hollander tot een remake: DE RIJN VAN LOBITH TOT AAN ZEE 2007 (2008). Een andere bekende film van de Polygoon Filmfabriek was de HANDELSBLADFILM van Cor Aafjes. De maker werd direct bij de uitbreng ervan in 1928 geprezen om zijn keuze van filmische expressiemiddelen, net als Jo de Haas voor zijn enkele jaren verschenen STALEN KNUISTEN (1931), een opdrachtfilm van de Algemene Nederlandsche Metaalarbeidersbond.

Toen de Nederlandse overheid na de Tweede Wereldoorlog voor het eerst een actieve cultuurpolitiek ontwikkelde, werd (documentaire) film een van de speerpunten. De overheid trad niet zozeer op als opdrachtgever of producent maar als subsidiegever, waarbij het na de oorlog opgezette filmarchief van de Rijksvoorlichtingsdienst jarenlang als subsidieloket diende. Zo werd de productie van met name documentaires en korte culturele films bevorderd in een tijd dat daar nog nauwelijks of geen gespecialiseerde cultuurfondsen voor bestonden. Vooral in de periode 1945-65 werden veel van de films van de zogeheten Hollandse Documentaire School, met makers als Haanstra, Max de Haas, Herman van der Horst en anderen, met subsidie van de overheid

financieel mogelijk gemaakt. Als tegenprestatie voor de verleende subsidie doneerde de maker een kopie van het geproduceerde aan het filmarchief. Op die manier maken ook de debuutfilms van Pim de la Parra, Paul Verhoeven en Nouchka van Brakel deel uit van de collectie. Verscheidene filmmakers die op deze wijze een relatie met het filmarchief opbouwden, bleken later graag bereid ook niet door de overheid gesubsidieerde filmproducties aan het archief te schenken.

In de collectie bevindt zich ook een aantal filmproducties die direct in opdracht van de rijksoverheid zijn gemaakt. Een ministerie dat een film gemaakt wilde hebben, liet de uitvoering van dat plan dan vaak door het filmarchief organiseren en begeleiden. Veelal waren dat promotie- en voorlichtingsfilms van uiteenlopende aard.

De filmcollectie bevat overigens vrijwel de hele productie van Herman van der Horst, inclusief de op het Filmfestival van Cannes bekroonde Marshall Hulp films 'T SCHOT IS TE BOORD (1951) en HOUEN ZO! (1952). Het werk van Bert Haanstra is compleet vertegenwoordigd. Onder meer zijn ALLEMAN (1962) en GLAS (1958) genieten nog steeds brede bekendheid. Voor de laatste film mocht de maker als allereerste Nederlander een Oscar ontvangen. Hetzelfde overkwam Charles Huguenot van der Linden met zijn DE KLEINE WERELD (THIS TINY WORLD) uit 1972. Voor zijn spectaculaire 70mm film SKY OVER HOLLAND (1967), waarin hij schilderkunst en landschap in Nederland vergeleek, werd John Fernhout bekroond met een prijs in Cannes. Andere bekende titels in het archief zijn: WESTERBORKFILM (Rudolf Breslauer, 1944), HONGER (Rudi Hornecker, 1945) en DE WERKELIJKHEID VAN KAREL APPEL (Jan Vrijman, 1962).

Ook in de televisiecollectie bevinden zich veel documentaires. In de jaren '60 en '70 waren de televisiedocumentaires zelfs belangrijke vernieuwers van het genre. Technische ontwikkelingen, die lichtere en eenvoudiger te verplaatsen camera's mogelijk maakte, gecombineerd met een sterke maatschappelijke betrokkenheid leveren een nieuwe stijl op. Interessante voorbeelden zijn te zien in CORNELIS VEROLME van Roelof Kiers (1966), VASTBERADEN MAAR SOEPEL EN MET MATE (Hans Keller, Hans Verhagen en Henk Hofland, 1974), DE EEUWEN

OMRINGEN MIJ MET VUUR (Frank Diamand, 1981). DE WORDING van Cherry Duyns (1988) wordt direct na verschijnen op het Nederlands Filmfestival zelfs bekroond met een Gouden Kalf voor de beste documentaire.

Vanaf de jaren '90 zijn veel 'creatieve documentaires' weliswaar door onafhankelijke producenten gemaakt maar wel met de onmisbare financiële steun van de (publieke) omroep en van het Mediafonds, voorheen het Stimuleringsfonds Culturele Omroepproducties. Dat geldt bijvoorbeeld voor: MOEDER DAO, DE SCHILDPADGELIJKENDE (Vincent Monnikendam, 1995), DE SLAG OM DE JAVAZEE (Niek Koppen, 1995), LISDOONVARNA (Hans Heijnen, 1998), ONDERGRONDS ORKEST (Heddy Honigmann, 1998), ANDRÉ HAZES. ZIJ GELOOFT IN MIJ (John Appel, 1999) en DE ZEE DIE DENKT (Gert de Graaff, 2000). Ook nu is de afspraak dat van elke gesubsidieerde productie een kopie in het archief van Beeld en Geluid wordt ondergebracht.

Tegenwoordig acquireert Beeld en Geluid ook heel gericht producties rechtstreeks bij opdrachtgevers, makers en producenten van documentaire film. Zo zijn de laatste jaren de collecties binnengehaald van de natuurfilmers Hugo van Lawick en Jan Musch en Tijs Tinbergen, en van opdrachtfilmers als Joop van Essen en Henk van Mierlo. Zij brengen nog steeds graag hun werk onder bij Beeld en Geluid, dat hun oeuvre veilig stelt voor de toekomst.

In 2008 is het instituut gestart met de productie van de reeks Dutch Documentary Collection. Daarbinnen worden de hoogtepunten uit het werk van zowel historische als hedendaagse Nederlandse documentairemakers op DVD uitgebracht. Voor de contemporaine filmmakers hoort daarbij ook de jaarlijkse In Focus opdracht, waarbij zij voor Beeld en Geluid een nieuwe film maken geïnspireerd op het thema Archief. Het resultaat wordt samen met de selectie van het oudere werk van de betreffende documentaire maker uitgebracht. Dat heeft tot nu toe een reeks DVD-boxen opgeleverd met werk van John Appel, Herman van der Horst, Hans Heijnen, Louis van Gasteren, Heddy Honigmann, Hans Keller, Musch en Tinbergen, Frank Diamand, en Peter en Petra Lataster-Czisch.

Bedrijfsfilm

Tot de collectie bedrijfsfilm van Beeld en Geluid

behoort een brede waaier aan films die al sinds de jaren '10 van de 20ste eeuw werden gemaakt in opdracht van bedrijven en instellingen met het oogmerk om hun bedrijf en product te promoten. Willy Mullens begon er al mee. Zo bevindt zich in de erfenis van het Nederlands Centraal Filmarchief bij Beeld en Geluid bijvoorbeeld een film over de Heemaf elektromotorenfabriek uit Hengelo, begin jaren '20 gemaakt door Mullens en zijn Haghe Filmfabriek. Bedrijfsfilms zijn niet alleen filmisch van waarde maar zeker ook cultuurhistorisch. Ze geven in bewegend beeld, en vanaf begin jaren '30 meer en meer ook in geluid, een inkijkje in vaak verdwenen productieprocessen en beroepen. Daarnaast geven ze direct of indirect ook een indruk van de werkomstandigheden en arbeidsverdeling in de tijd dat ze werden gemaakt.

Veel bedrijfsfilms zijn in de collectie gekomen door schenkingen van de makers of van de bedrijven waarvoor de films gemaakt werden. Tot de laatste behoren onder meer de collectie van chemieconcern DSM, met films over steenkoolwinning en de chemische activiteiten van het bedrijf. Behalve vroege titels als STAATSTEENKOLENMIJNBEDRIJF (1919) is een interessant voorbeeld DE ZWARTE STROOM, gemaakt ter gelegenheid van het vijftigjarig jubileum van de Limburgse Staatsmijnen in 1952. Ook van de koekjes- en chocoladefabrikant Verkade is een grote collectie materiaal aanwezig naast dat van de vliegtuigfabriek Fokker en de Nederlandse Spoorwegen. Een kleinere collectie betreft films over de fabricage door coöperatieve bedrijven.

Van Otto van Neijenhoff zijn bij Beeld en Geluid verscheidene bedrijfsfilms overgeleverd. Hij maakte die onder meer voor de Industriële Filmafdeling van de Vereniging Nederlandsch Fabrikaat in de jaren '20 en '30. Bekende titels uit die periode zijn opnieuw een film onder de titel STAATSTEENKOLENMIJNBEDRIJF (1927) en DRAKA, een film over de draad- en kabelfabriek Amsterdam uit 1926. Filmmaker Joop van Essen werkte in de jaren '50 voor Mirror Film en ging vervolgens als zelfstandige door. In de Beeld en Geluid collectie bevinden zich films die hij voor uiteenlopende bedrijven maakte, zoals bandenfabriek Vredestein en de Grontmij. Henk van Mierlo is al vanaf de jaren '70 actief als opdrachtfilmer. Zijn specialisme is de 'corporate film' met spectaculaire opnamen, waardoor hem vele internationale onderscheidingen ten deel vielen.

Reclame

Beeld en Geluid beheert een omvangrijke collectie reclamespots, bestaande uit zowel radio- en televisiecommercials maar ook een grote hoeveelheid bioscoopreclames. De belangrijkste subcollecties zijn die van de STER, IP en een breed scala aan voor de bioscoop gemaakte spots. De reclamecollectie wordt van grote cultuurhistorische waarde geacht. Daarnaast geniet het materiaal grote bekendheid bij het publiek en wordt door velen geapprecieerd, positief of negatief.

Een belangrijke subcollectie omvat een verzameling van meer dan 8000 reclamespots die oorspronkelijk op film zijn gemaakt. Het merendeel beslaat de periode 1960-1990, waaronder ook de allereerste STER-reclame op televisie. Er is echter ook een kleine hoeveelheid vroege bioscoopreclame vanaf 1924 aanwezig. Het materiaal is voornamelijk afkomstig van reclamebureaus en audiovisuele productiebedrijven. Een substantieel deel is inmiddels gedigitaliseerd.

De collectie commercials van de STER (Stichting Ether Reclame) bestaat uit een grote selectie reclamespots die vanaf 2 januari 1967 zijn uitgezonden op de Nederlandse (publieke) televisiekanalen. De IP-collectie dekt de spots tussen 1992 en 2003 uitgezonden op de verschillende commerciële omroepen die onder de vlag van RTL opereren. In totaal zijn rond de 63.000 commercials geregistreerd.

Als toppers worden beschouwd bioscoopreclames uit de jaren '20 en '30 naast natuurlijk het allereerste reclameblok op televisie. Daarin als eerste een commercial voor het lezen van kranten en vervolgens een spot met Ramses Shaffy die een Kwatta-chocoladereep eet. Hoogtepunten in de collectie zijn tevens de spots die zijn genomineerd voor de Gouden Loeki, publieksprijs sinds 1995 voor de beste reclamespot, en genomineerden en winnaars van andere reclameprijzen. Te denken valt daarnaast nog aan de Loden Leeuw, de prijs voor de meest irritante televisiereclame, de Effie voor de meest effectieve reclame en de ADCN Jaarprijzen voor Reclame en Vormgeving, althans de categorie commercials daarbinnen. Onmisbaar in de reclamecollectie zijn de korte stukjes film tussen de spots van een STER-reclameblok waarin Loeki de Leeuw optreedt, gemaakt door

Joop Geesink. De Loeki-animaties werden uitgezonden tussen 1972 en 2004. Beeld en Geluid heeft ook een uitgebreide collectie Loeki-figuren.

Amateuropnamen

Bij Beeld en Geluid is een unieke collectie amateur-materiaal samengebracht. De in totaal 1000 uur omvattende collectie omspant bijna de gehele honderd jaar filmgeschiedenis, van de jaren '10 uit de vorige eeuw tot heden. De basis voor de collectie werd gelegd bij het voormalige Smalfilmmuseum, dat zijn verzameling in 2004 overdroeg aan Beeld en Geluid. Behalve de films kwam ook een uitgebreide collectie tijdschriften, filmcamera's, projectoren en andere objecten mee die een rol speelden bij de productie, montage en vertoning van deze films.

De collectie bestaat uit een kleine 5000 kortere en langere rolprenten van de meest uiteenlopende formaten: 8mm, 9,5mm, 16mm, 17,5mm, 28mm en zelfs 35mm film naast videoformaten. Voor bijbehorend geluid, indien aanwezig, zijn soms losse audiocassettes en ¼ inch tapes bijgevoegd. Het overgrote deel is inmiddels gedigitaliseerd. Het zijn vaak familiefilms uit verschillende perioden maar kunnen ook documentaires of fictiefilms zijn gemaakt door de vele filmhobbyisten die Nederland bijna vanaf de uitvinding van de film rijk was.

In de categorie familiefilms lopen de onderwerpen uiteen van familiebijeenkomsten en -vieringen, vakanties, spelende kinderen, de komst van de eerste auto of zomaar een dagje aan het strand, tot grote historische gebeurtenissen zoals de bevrijding aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. Een assortiment amateurfilms uit Nederlands-Indië schetst een uniek beeld van het leven in de toenmalige kolonie. Het zijn intieme portretten van de daar wonende families die nooit op dergelijke wijze met een professionele camera gemaakt zouden kunnen zijn. Een bijzondere en enthousiaste amateurfilmer was ook Prins Bernhard, wiens natuur- en familiefilms onderdeel vormen van de collectie van Beeld en Geluid, waaronder unieke opnamen van prinses Beatrix als baby op Paleis Soestdijk.

Naast familiefilms bevat de collectie ook reisdocumentaires en korte speelfilms naast tal van animatiefilms: van tekenfilms en kleianimatie tot allerlei andere vormen van stop-motion. Zo maakte Emile Brumstede met behulp van 300 foto's tegen gekleurde

achtergronden de film *EEN SHAWLTJE VAN TAFFETAS* (1958), een idee dat later voor een reclamefilm van Philips werd gebruikt. Amateurfilmer Harry Schäfer maakte met bewegende lucifers de film *DE ZESDE DAG* (1972) over de schepping en ondergang van de aarde, waarmee hij vervolgens landelijk in de prijzen viel.

Vandaag de dag worden amateurproducties vooral op het internet gepubliceerd. Beeld en Geluid gaat aan dit fenomeen niet voorbij. De verzameling internetvideo (niet te verwarren met het archiveren van hele websites) beslaat de periode 2006 tot heden, dat wil zeggen de jaren waarin internetvideo van een marginaal webverschijnsel in hoog tempo uitgroeit tot iets dat niet meer weg te denken is uit het moderne mediagebruik.

Voorwaarde voor selectie is dat het om een nieuwe, Nederlandse en specifiek voor publicatie op het internet bedoelde productie gaat. Criteria zijn nieuwsaarde, populariteit, originaliteit en kwaliteit, en/of typerend voor de digitale cultuur. Het overgrote deel, zo'n tachtig procent van deze collectie bestaat uit door amateurs gemaakt materiaal en wordt onder de noemer user generated content meer en meer de vervanging van de aloude amateurfilm.

De collectie internetvideo is nog jong maar groeit inmiddels met zo'n 2000 digitale videofilms per jaar. Voor Beeld en Geluid is het een van zijn speerpunten in het verzamelbeleid. Het is niet goed denkbaar dat het onverwacht populaire zangfilmpje dat Esmée Denters in 2009 op YouTube zette niet in het archief zou belanden. Het filmpje van de toen negentienjarige Arnhemse werd meer dan honderd miljoen maal bekeken. Daarnaast zijn er minder uitbundig bezochte maar evengoed belangwekkende video's geproduceerd door creatieve makers of door ooggetuigen van maatschappelijke gebeurtenissen als een vorm van burgerjournalistiek. Ook zijn er interessante uitingen van oral history geselecteerd, zoals de video van de vrouw die via de webcam vertelt hoe zij als kind betrokken was bij de gijzeling van een groep lagere-schoolkinderen door Molukkers in Bovensmilde in 1977.

Animatiefilm

Beeld en Geluid beheert een kleine maar interessante collectie professioneel gemaakte animatiefilm. Het grootste deel daarvan betreft toegepaste

animatiefilms en -fragmenten, die zijn gebruikt in film- en televisiereclame, documentaires, filmleaders en Postbus 51 spots. Maar er zijn ook autonome producties. De oudste animaties dateren uit de jaren '20. Een vroeg voorbeeld van een zelfstandige animatiefilm is *DE MOORD VAN RAAMSDONK* (1936). Deze film laat een silhouettenspel zien, uitgevoerd door poppenspeler Frans ter Gast. Een opvallende animatiefilm van na de oorlog is *DE GOUDEN VIS* (1952) van Marten Toonder.

Het subsidiebeleid van de overheid maakte eind jaren '60 een verdere ontwikkeling van de zelfstandige animatiefilm mogelijk. Nederlandse animatiefilms maken in het buitenland veel indruk en winnen belangrijke prijzen zoals de Oscar. In de collectie van Beeld en Geluid is werk van Paul Driessen, Børge Ring, Michel Dudok de Wit en anderen terug te vinden. De komst van televisiereclame betekende ook een heropleving van de toegepaste animatie: zo zijn enkele reclamefilms van George Pal en Joop Geesink bewaard gebleven waarin uitsluitend gebruik is gemaakt van animatie.

Onderwijs- en wetenschapsfilm

Al snel na de uitvinding van de film wordt erkend dat het medium goed gebruikt kan worden voor educatieve doeleinden. Dit leidt al in 1918 tot de eerste schoolbioscoop in Den Haag, in 1920 gevolgd door Rotterdam. Bij Beeld en Geluid wordt begin jaren '90 de complete collectie films verworven van de Stichting Nederlandsche Onderwijs Film (NOF), later omgedoopt in Stichting Nederlands Instituut voor Audiovisuele Media voor het Onderwijs (NIAM). Het gaat om films gericht op leerlingen in het lager en middelbaar onderwijs. De NOF-NIAM collectie bestaat uit ongeveer 3800 kortere en langere films, gemaakt van 1941 tot eind jaren '80. Nadat de televisie zijn intrede had gedaan richtte NOF in 1965 de NOT (Nederlandse Onderwijs Televisie) en veranderde zijn naam in 1969 in NIAM. Bekende NOF-films zijn *VONDEL, HET LEVEN VAN EEN GROOT NEDERLANDER* (1954), een op historische locaties en met veel kostuums gefilmde 'superproductie' over de bekende dichter, *DE GOOCHELAAR ONTGOOCHELD* (1958), een door de techniek van de Franse pionier Emile Cohl geïnspireerde tekenfilm van Rupert van der Linden, en *HANSJE EN DE MADURO-DAMMERS* (1958), een speelfilm van de latere televisieregisseur Kees van Langeraad die de verbeelding van leerlingen moest prikkelen.

De oudste wetenschappelijke of wetenschapsfilms bij Beeld en Geluid zijn het resultaat van proeven die door artsen met de filmcamera zijn geregistreerd. Hiertoe behoren onder meer de collecties van de neurologen R. Magnus en G.G.J. Rademaker uit de periode 1909-1940. Ook de chirurg A. Kummer liet de door hem in het Gemeenteziekenhuis van Zaandam uitgevoerde operaties op film vastleggen. Na de oorlog nam in Nederland de productie van wetenschappelijke films een grote vlucht met de oprichting van de in Utrecht gevestigde Stichting Film en Wetenschap (SFW) in 1955. Het toenmalige ministerie van Onderwijs wilde vanuit één centrale plek alle Nederlandse universiteiten van films en andere audiovisuele (hulp)middelen voorzien. Een bekende vroege film uit de collectie kwam eigenlijk al van zijn voorganger de UNFI (Universitaire Film) en betrof de wereldwijd aandacht trekkende chirurgische scheiding van een Friese Siamese tweeling in 1954. Aan deze film *THE FRISIAN CONJOINED TWINS* is later nog een aflevering van het televisieprogramma *ANDERE TIJDEN* gewijd.

Vele honderden films en videoproducties, bestemd als hulpmiddel voor de opleiding van studenten in het wetenschappelijk onderwijs, van de biomedische tot de gedragswetenschappen, produceerde de Utrechtse stichting SFW. Ze nam ook deel aan het internationale project *ENCYCLOPEDIA CINEMATOGRAFICA*, korte films over steeds één wetenschappelijk onderwerp, en verzorgde de distributie in Nederland van buitenlandse wetenschappelijke films. Niemand kon bevroeden dat het archief van de stichting later als zelfstandige eenheid nog eens onderdeel zou worden van een fusie die zou leiden tot de oprichting van Beeld en Geluid. De komst van de video maakte dat de universiteiten vanaf de jaren '70 van de vorige eeuw zelf hun audiovisuele diensten gingen opzetten, waarmee een centrale productie-eenheid ook niet meer nodig was. Een goed voorbeeld hiervan is de inmiddels ook bij Beeld en Geluid berustende collectie van het Audiovisueel Centrum van de Erasmus Universiteit in Rotterdam, dat jarenlang onder leiding stond van de bekende 'televisiedokter' Aart Gisolf. Vermeldenswaardige individuele titels in de collectie zijn naast de reeds genoemde over de scheiding van een Siamese tweeling (*THE FRISIAN CONJOINED TWINS*, 1954) nog *DE TETRALOGIE VAN FALLOT* (1959) over een bijzondere hartoperatie en het meer antropologische *MATJEMOSH* (1963) over een houtsnijder in Nieuw-

Guinea. Het zijn wetenschappelijke films die in hun tijd op bijzonder veel waardering konden rekenen.

Politieke en maatschappelijke producties

Politieke, religieuze en sociaal-culturele instellingen en verenigingen lieten in de periode 1920-1965 films maken die niet alleen informatie moesten overbrengen maar ook een bepaald (goed) gevoel om de achterban aan zich te binden. Deze films werden in veelal in opdracht gemaakt, meestal in de vorm van een (geënceneerde) documentaire. Ze kunnen niet losgezien worden van de verzuijing in de Nederlandse samenleving, waarbij de verschillende richtingen niet voor elkaar onder wilden doen. Dus als een socialistische vakbond of vereniging ter bestrijding van TBC een film liet maken, dan volgden prompt de katholieke, protestants-christelijke en andere zuilen. Dit resulteerde in een ook internationaal gezien opmerkelijk rijke productie, die terug te vinden is in de collectie van Beeld en Geluid.

Zo zijn in het archief vele opdrachtfilms van onder meer socialistische organisaties terug te vinden die al vanaf het einde van de jaren '20 werden gemaakt. De sterke invloed het modernisme van de films uit de Sowjet-Unie in die tijd is direct terug te zien bij de 'Polygonisten' Cor Aafjes, Jan Jansen en Jo de Haas die deze nieuwe manier van filmen met nadruk op ongebruikelijke camerahoeken en snelle montage in de praktijk brachten. Behalve van deze makers bevat de Beeld en Geluid collectie ook belangrijke opdrachtfilms van Joris Ivens, zoals die voor de Algemene Bouwarbeidersbond, en van het productiebedrijf Visie Film, onder leiding van Max de Haas. In 1932 liet de VARA de film *STUWING* vervaardigen, een van de eerste Nederlandse geluidsproducties. In de tweede helft van de jaren '30 gingen veel maatschappelijke organisaties over tot het maken van een nieuwe film, dit keer op het veel handzamer 16mm formaat. Na de oorlog volgde nog een derde golf van films. Naast sociaal-democratische organisaties maakten ook kleinere linkse stromingen gebruik van eigen films, zoals de Revolutionair-Socialisten van Sneevliet. Ook is de collectie films en televisie-uitzendingen van de Communistische Partij Nederland bij Beeld en Geluid aanwezig.

Waar de socialistische beweging er geen been in zag om een bioscoopzaal 's avonds laat of op zondagmor-

gen af te huren voor het vertonen van eigen films, hielden de protestants-christelijke organisaties hun filmvertoningen nadrukkelijk in eigen verenigingsgebouwen of scholen. Naast diverse vakbonden liet met name de NCRV een reeks propagandafilms maken, die veel succes in eigen kring oogstten. Ze vormt een belangrijk onderdeel van de collectie omroepfilms die Beeld en Geluid uit die periode bewaart. Ook de Vereniging Het Hoogeland maakte intensief van het filmmedium gebruik om het werk in haar arbeidskolonies onder de aandacht te brengen. Tot slot liet ook het Zendingsbureau in Oegstgeest door Polygoon enkele films ter ondersteuning van de zending maken.

Onder de rooms-katholieke organisaties behoorden de missieordes tot de pioniers op filmgebied. Een hoogtepunt uit de collectie missiefilms is PARELTJE WANG EN DE HEILIGE KINDSHEID, een film uit het einde van de jaren '20 over het werk van de paters Lazaristen in China, waarvan een geluidsversie uit 1948 met commentaar gesproken door pater Scherjon bewaard is gebleven. Ook bij bepaalde katholieke filmmakers was er grote bewondering voor de filmtaal van de Russische cineasten en werden pogingen gedaan deze aan te wenden voor katholieke doeleinden. Een mooi voorbeeld in het archief is LEVENSGANG (1938), een film van W. Cox jr. over het werk van de RK Bond voor Groot Gezinnen. Een andere, door het modernisme beïnvloede katholieke cineast van wie het oeuvre goeddeels bij Beeld en Geluid aanwezig is, is Piet van der Ham. Hiervan dient met name DE OPDRACHT (1956), een propagandafilm waarin alle registers worden opengetrokken om de kiezer aan te sporen op de KVP te stemmen, genoemd te worden.

Vanaf 1959 tot aan vandaag hebben politieke partijen in Nederland de gelegenheid zichzelf op televisie te presenteren in de ZENDTIJD POLITIEKE PARTIJEN, aanvankelijk alleen rondom verkiezingstijd, sinds 1962 wekelijks op de buis te zien. Het eerste decennium kregen de partijen nog 10 minuten zendtijd, nu is dat nog 3 minuten. De omvang van de collectie is door die korte uitzendingen niet groot – een kleine 40 uur radio en ongeveer 10 uur televisie – maar zij geeft een interessante inkijk in de politieke beeldvorming via televisie. Het fenomeen was niet bijzonder geliefd en het effect op de kiezer onduidelijk maar het was ruim bekend onder bij de Nederlandse burgers. Een van bekendste verkiezingsspots

is die van D'66 waarin de oprichter Hans van Mierlo peinzend over de grachten van Amsterdam loopt, intussen hardop denkend aan de belangrijkste doelstellingen van zijn net gestarte partij. Hij wordt nog regelmatig bij het archief voor gebruik opgevraagd.

AUDIO

De audiocollectie bij Beeld en Geluid wordt groten-deels bepaald door de radio-omroepcollectie enerzijds en de muziekcollectie anderzijds. Die kennen op hun beurt weer verscheidene deelcollecties en subgenres. In sommige gevallen komen die overeen met genres die hierboven als onderbewegend beeld aan de orde kwamen. De belangrijkste worden hier kort beschreven.

Radio

Het radio-omroeparchief is de grootste deelcollectie bij Beeld en Geluid. Het omvat ongeveer 380.000 uur programmamateriaal vanaf de jaren '20 tot heden, vooral van de publieke omroepen maar niet alleen. Als regel gaat het om in Nederland geproduceerde programma's. Daarbinnen zijn alle radiogenres vertegenwoordigd, met als belangrijkste: nieuws en actualiteiten, praatprogramma's, magazines, cultuurprogramma's, documentaires, reclame, hoorspelen en natuurlijk muziekprogramma's.

Een fragment van de allereerste radio-uitzending van de eerste Nederlandse omroep, de NCRV op 24 december 1924, is in de collectie van Beeld en Geluid terug te vinden. Net als voor televisie geldt voor radio dat van de eerste decennia slechts een zeer beperkte hoeveelheid materiaal bewaard is gebleven omdat programma's vaak live werden uitgezonden en niet op een fysieke drager werden vastgelegd. Niettemin heeft Beeld en Geluid uit die vroege periode een interessante collectie van enkele duizenden 'gesneden platen' overgehouden waarop soms voorafgaand aan de uitzending opgenomen interviews waren geregistreerd of die in sommige gevallen voor vastlegging van de uitzending zelf werden gebruikt. Zo zijn vele programma's van Radio Oranje uit WO-II bewaard gebleven en series radio-opnamen met boodschappen van en voor Nederlandse soldaten en hun familie thuis, ten tijde

van politionele acties in Indonesië en van de inzet van het Nederlandse leger in Nieuw-Guinea in respectievelijk de jaren '40 en '50.

Tussen 1960 en 1970 groeit het aantal bewaarde radioprogramma's of programma-onderdelen gestaag en met de intrede van de magneetband wordt de collectie voldoende representatief voor de verschillende soorten uitgezonden programma's en de inmiddels grote hoeveelheid omroepen. In de tussentijd is ook het aantal publieke radiozenders gegroeid van twee in 1927, drie in 1965 tot zes nu.

Sinds 1977 wordt onder de noemer *Weken Nederlandse Radio* een hele week lang alle uitzendingen van de landelijke publieke en commerciële radio vastgelegd. De eerste paar jaar betrof dat alleen week 50, later werd dat tweemaal per jaar en wel in week 10 en 43, zoals ook voor de televisie-collectie het geval is. En net als daar gaat het om het totale uitzendschema van de betreffende week, inclusief reclameblokken, jingles, promo's, station calls en dergelijke. Op lage resolutie vastgelegd dient het vooral als ondersteuning van het onderzoek naar de radiocultuur in Nederland.

De radiocollectie reflecteert in de volle breedte de ontwikkeling van een medium waarvan het belang nauwelijks kan worden overschat. Tot de televisie haar intrede deed was de radio het cruciale medium via welk de mensen dagelijks op gemakkelijke en goedkope wijze thuis kennis namen van de wereld om hen heen. Nieuwsprogramma's, muziek, kinder- en jeugdprogramma's zorgden naast hoorspelen en radiospelletjes voor toegankelijke informatie en ontspanning.

Hoorspel

Het hoor- of luisterspel, ook wel radiodrama of radiotoneel genoemd, is een genre dat veel luisteraars aan het radiotoestel gekluisterd hield voordat de televisie zijn intrede deed en men daar televisieseries kon bekijken. Het kent op zichzelf ook weer verschillende genres, van detectives en thrillers tot absurdistisch, avontuurlijk, literair of historisch. Hoorspelen ontstonden al in 1924 maar kenden hun hoogtepunt in de jaren '50 en '60. Het hoorspel *SPRONG IN HET HEELAL* van Léon Povel voor de KRO radio bijvoorbeeld was toen zeer populair en de avonturen van Paul Vlaanderen in de gelijknamige

serie, geregisseerd door Kommer Kleijn voor de AVRO, zijn nog steeds door velen gekend. Beeld en Geluid bracht daarvan enkele jaren terug nog opnieuw een aantal afleveringen uit op CD. Voor kinderen gooide de kinderafdeling van de KRO hoge ogen met onder meer *PAULUS DE BOSKABOUTER*.

Het hoorspel lijkt de laatste jaren een ervaring te kennen. Zo werd 2005 en 2006 de hoorspelserie *HET BUREAU* opgenomen en uitgezonden naar de gelijknamige, zevendelige romancyclus van J.J. Voskuil. De makers Krijn ter Braak en Peter te Nuyl maakten met de 475 afleveringen de langst doorlopende hoorspelserie uit de radiogeschiedenis. Ook die wordt bewaard bij Beeld en Geluid

Documentaire

Hoewel bij het horen van het woord documentaire meestal aan een documentaire (televisie)film wordt gedacht, is ook het aandeel radiodocumentaires in de collectie van Beeld en Geluid goed vertegenwoordigd. Hoewel voor de makers van beide media het vertellen van een verhaal het belangrijkste element van een documentaire is, zijn er ook verschillen aan te wijzen. De lagere productiekosten voor de radio geven de maker een relatief grote vrijheid en omdat er nauwelijks of geen crew nodig is, is het resultaat vaak wat intiëmer. Onder de radiodocumentaires bij Beeld en Geluid bevinden zich verscheidene genomineerde documentaires voor zowel de Prix d'Europe, een Europese prijs voor de beste radio-, televisie- en internetproductie, als de Prix d'Italia, georganiseerd door de Italiaanse omroep RAI. De laatste ging bijvoorbeeld naar *DE VOGELS BLIJVEN ZINGEN IN NEWE UR* (1969) van Bob Uschi. De productie *EEN ANGSTIG VERLANGEN* van Jan Paul de Bondt en de documentaire serie *DE INBURGERKING* van Rob Muntz kregen de Zilveren Reissmicrofoon in respectievelijk 1995 en 2004. Radiodocumentaires behoren altijd al tot de standaard selectie van programma's bij Beeld en Geluid.

Geluiden

In de audiocollectie van Beeld en Geluid bevindt zich ook een brede verzameling geluiden en geluidseffecten, zo'n 230 uur in totaal. De basis hiervoor werd gelegd door de zogeheten Hoorspelkern vanaf 1947. Wind- en stormgeluiden, bliksem, piepende en slaande deuren, voetstappen op het grind, tikkende klokken, typemachines, alles wat door de hoorspel-

inspiciënten, zoals de geluidenmakers werden genoemd, zo natuurgetrouw mogelijk werd nagedaan. Daarnaast bevat de geluidencollectie ook veel andere, vaak niet meer bestaande geluiden, ooit vertrouwd maar verdwenen door een veranderende wereld. Daaronder bijvoorbeeld het geluid van een stationair draaiende T-Ford, een stoomlocomotief, het slijpen van een zeis, een door een paard voortgetrokken maaimachine of rammelende melkbussen.

De geluidencollectie is in later jaren gestaag aangevuld met opnamen van natuurgeluiden en geluiden van het moderne (stads)leven. In totaal gaat het al om 27.950 opnamen, die voor een groot deel zijn gedigitaliseerd. En het aantal geluiden neemt verder toe. Beeld en Geluid heeft samen met enkele andere instellingen de website Het Geluid van Nederland ontwikkeld waar oude en nieuw opgenomen geluiden kunnen worden toegevoegd. Centraal thema: hoe klonk Nederland toen en hoe klinkt het vandaag.

Muziek

Beeld en Geluid bezit een omvangrijke muziekcollectie. Niet de grootste maar wel heel bijzonder is de collectie Muziek Opnamen Zendgemachtigden, kortweg de MOZ genoemd. De 126.000 opnamen (85.000 uur) omvattende collectie bestaat uit originele, al dan niet uitgezonden, concert- en studioregistraties gemaakt door de publieke omroepen sinds de jaren '40. Het gaat hierbij om integrale sessies, concerten of optredens tijdens festivals. In de collectie zijn registraties van klassieke concerten te vinden maar ook popmuziek, jazz en volksmuziek zijn ruim vertegenwoordigd. Naar haar aard zit er verhoudingsgewijs veel werk van omroepensembles in.

Bijzonder in de MOZ-collectie zijn bijvoorbeeld de eerste opnames van het Radio Filharmonisch Orkest uit 1950. Naast de vele opnamen van het Koninklijk Concertgebouworkest mag de beroemde uitvoering van het Kerstmatinee gedirigeerd door Bernard Haitink uit 1987 niet onvermeld blijven. Uniek zijn de opnamen van diverse Nederlandse muziekfestivals zoals North Sea Jazz, Pinkpop en Lowlands. Tevens bevat de collectie vele opnamen van zaalconcerten in Paradiso en Vredenburg van de jaren '70 tot in ver de jaren '90. Ter illustratie: de Britse cultband Joy Division heeft maar één maal Nederland aangedaan

en Beeld en Geluid heeft de registratie in het archief van het veelgeprezen live optreden van 11 januari 1980 in Paradiso, Amsterdam. Ook op het gebied van jazz zijn er veel bijzondere opnames bewaard, zoals de jazzconcerten in het Concertgebouw in de jaren '50 en '60 waarvan sommige internationaal op cd zijn uitgebracht.

Nog een speciale collectie vormt de etnomusicologische verzameling van Beeld en Geluid. Die bevat zo'n 1650 uur volksmuziek van verschillende etnische groeperingen in de vorm van veldopnamen en concertregistraties. De originele opnamen staan op wasrol, banden, LP's, singles en 78-toerenplaten en hebben een kopie op CD. De collectie vindt zijn oorsprong in de collecties van het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) en de Universiteit van Amsterdam (UvA). In 2003 zijn die overgedragen aan Beeld en Geluid. Dat wijdde er in 2004 een publicatie aan.

Een belangrijk deel van de etnocollectie, zo'n 1350 uur, beslaat naast veldopnamen uit onder meer Suriname ook registraties van concerten die in de loop der jaren werden gehouden in het KIT. Deze werden bijvoorbeeld uitgevoerd in het kader van het Holland Festival. De overige 300 uur is afkomstig uit Nederlands Indië en werd verzameld door de etnomusicologische onderzoeker Mr. Jaap Kunst (1891-1960).

Het allergrootste deel van de muziekcollectie betreft het arsenaal aan handelsplaten, zoals de verzameling ondanks de aanwezigheid van modernere dragers nog steeds wordt genoemd. De collectie is in de jaren '40 begonnen als fonothek voor de publieke omroepen en is sindsdien enorm gegroeid door de aankoop van grote hoeveelheden in Nederland uitgebrachte 78-toerenplaten, LP's, singles, CD's, DVD's en Blu-rays. Daar zijn er inmiddels zo'n 450.000 van. De collectie functioneert tot op de dag van vandaag als muziekuitleen van alle soorten muziek die omroepproducenten in hun programma's willen gebruiken: van klassiek tot populair, van oud tot ultra-modern. In 1998 is de collectie omgevormd tot Nationaal Muziekdepot. Toen werd de muziekverzameling van de Nederlandse Vereniging van Producenten en Importeurs van beeld- en geluidsdragers (NVPI) met de bestaande collectie samengevoegd. Daarbij werd de afspraak gemaakt dat van elke muziek release door bij de NVPI aangesloten platenmaatschappijen

twee exemplaren aan het Nationaal Muziekdepot zouden worden overgedragen. Zo is een unieke, rijke muziekverzameling ontstaan van vrijwel alle ooit in Nederland uitgebrachte muziek. In tijdsduur gemeten beslaat dit deel van de collectie ongeveer 295.000 uur muziekmateriaal.

Beeld en Geluid wil zich voor de ontwikkeling van zijn muziekcollectie in de toekomst meer gaan concentreren op de Nederlandse muziekcultuur. Hierbij wordt nadrukkelijk ook gekeken naar alternatieve genres naast de meer mainstream muziek.

ONDERSTEUNENDE COLLECTIES

De kerncollectie van audiovisuele producties in het archief van Beeld en Geluid wordt ondersteund door een aantal niet-audiovisuele collecties. Ze leveren aanvullende contextinformatie die de kennis over de inhoud en de productie van de beeld- en geluidscollecties ondersteunen en verdiepen. In het geval van foto's kunnen ze zelfs als gedeeltelijke vervanging fungeren van niet overgeleverde films of televisieprogramma's.

Foto's

Beeld en Geluid heeft een omvangrijke fotocollectie van circa 3 miljoen negatieven en dia's en circa 300.000 afdrucken en albums. Alle mogelijke negatiefformaten komen in de collectie voor, van nitraat- en glasnegatief tot 6 x 6 en kleinbeeld. De collectie groeit nog steeds, vooral nu veel instellingen en omroepen geheel zijn overgegaan op digitaal fotograferen en daarom een goed tehuis zoeken voor hun analoge collecties. Een belangrijk deel van de fotocollectie is in het kader van het Beelden voor de Toekomst project gedigitaliseerd.

Een groot deel van de collectie bestaat uit foto's uit de periode 1951-1995 gemaakt door de toenmalige fotoafdelingen van de NOB, het facilitair bedrijf van de publieke omroepen, en daarvoor de NOS en NTS. Tijdens televisieopnamen maar ook bij hoog bezoek zoals van de Koningin of bij de intocht van Sinterklaas was altijd een fotograaf aanwezig. Ook maakten zij foto's van technische apparatuur, studio's, decors en

portretten van bekende Nederlanders en omroepmedewerkers.

De collectie is aangevuld met diverse schenkingen, waarbij het materiaal altijd een relatie heeft met de AV-producties zoals die bij Beeld en Geluid bewaard worden. Het gaat dan om fotomateriaal gemaakt direct in opdracht van omroepen, onafhankelijke producenten (zowel voor televisie als voor documentaire en opdrachtfilm) en persbureaus of door particulieren. Zo zijn er foto's gemaakt bij de opnamen van Polygoonjournaals en documentaire films.

De fotocollectie is een waardevolle aanvulling op de collectie bewegend beeld: uit de jaren dat televisie veelal nog live werd uitgezonden zijn de foto's vaak de enige overgebleven beelden, maar ook omdat – vanwege het camerastandpunt van de fotograaf – er vaak meer te zien is van decor, publiek en cameraopstellingen. Tevens brengt de collectie de anders onzichtbare context van het televisiemaken in beeld met letterlijke kijkjes achter de schermen, en inzicht in de gebruikte techniek en productieomgeving.

In de collectie bevinden zich prachtige foto's van alle denkbare en voor velen dierbare televisieproducties zoals de nog steeds hoog gewaardeerde kinderserie FLORIS, DE FABELTJESKRANT of STRATEMAKER OP ZEESHOW, de dramaserie DE KLEINE WAARHEID, TOPPOP en de talkshow BAREND & WITTEMAN. Maar ook portretten van TV-coryfeeën, soms zelfs op glasnegatief uit de jaren vijftig.

Objecten

De grote collectie objecten (ruim 20.000 voorwerpen) van Beeld en Geluid weerspiegelt de geschiedenis van de audiovisuele media in Nederland. De collectie bevat een schat aan materiaal dat in het verleden is gebruikt voor het produceren, zenden en ontvangen van radio en televisie.

Beeld en Geluid bezit een zeer complete verzameling van vroege uitzendapparatuur en binnen de collectie is de ontwikkeling van de uitzendtechniek op de voet te volgen. Daaronder de zender die werd gebruikt voor de eerste publieke radiuitzending (1919) van radio- en omroep pionier H.H. Idzerda Schotanus Steringa. Niet alleen de uitzendtechniek, maar ook de ontvangstkant is ruim vertegenwoordigd met alle soorten radio en televisietoestellen. Deze zeldzame

exemplaren vormen een prachtige aanvulling op de geschreven bronnen over de begindagen van radio en televisie. Zo is de eerste radio-diskjockeytafel een mooie illustratie bij een belangrijk genre in de Nederlandse omroepgeschiedenis, namelijk dat van de populaire muziek op de radio. Het meest in het oog springend - alleen al door de omvang - is de televisiereportagewagen uit ca. 1960.

Nast zeldzame en bijzondere apparaten bevat de collectie ook een groot aantal consumenten afspel-apparatuur, herkenbaar voor velen omdat die bij talrijke Nederlandse gezinnen in de woonkamer staan of hebben gestaan: radio's, televisies, videorecorders et cetera. Daarnaast ook filmcamera's, -projectoren, plakpersen en andere opname-, montage- en afspelapparatuur waarmee amateurfilmers hun hobby uitoefenden.

Behalve apparatuur bewaart Beeld en Geluid ook objecten die bekend zijn van de radio en televisie, omdat ze talloze malen in beeld waren of een belangrijke rol speelden in het programma, zoals kostuums en rekwisieten. Zo bevinden bijvoorbeeld het kostuum van Pipo de Clown en het showpak van Willem Ruis zich in de collectie, de ambtsketting van de burgemeester van Juinen, een van de bekende typetjes van VAN KOOTEN & DE BIE, objecten als de one-armed-bandit (fruitautomaat) uit het populaire radioprogramma WILL WIL WEL, decorstukken van de populaire familieserie ZEG 'NS AAA, originele hoor-spattributen en maquettes van decors en omroepgebouwen.

Zo lang als er radio en televisie wordt geproduceerd, wordt er promotiemateriaal gemaakt zoals pyjama's met personages uit DE FABELTJESKRANT en puzzels van BEERTJE COLARGOL. Beeld en Geluid bewaart een keur aan in Nederland uitgebrachte paraferalia. Ook van de cadeautjes die omroepen weggaven aan kijkers of bij het werven van nieuwe leden - een traditie die al zeer ver terug gaat - bevat de collectie veel voorbeelden. Daarmee omvat de collectie ook heel kleine objecten zoals het fietsvlaggetje van Dappere Dodo (1955) en theepeeltjes met een omroeplogo.

Papiercollectie en bibliotheek

Beeld en Geluid heeft omvangrijke en betekenisvolle collecties papieren archieven. De papiercollectie is zeer divers en bevat onder meer de logboeken van de

uitzendstraat, journaalteksten, hoorspelteksten, technische handleidingen, contracten van opdracht-films, een knipselarchief en persoons- en instellings-archieven. Er zijn tal van persoonsarchieven van radio- en televisiepioniers vanaf het begin van de 20ste eeuw tot heden. Zo is er archiefmateriaal van personen die aan de bakermat stonden van de omroepverenigingen en ook van toonaangevende omroepersoonlijkheden die meer recent een rol hebben gespeeld in Hilversum. Een interessante collectie betreft het archief van televisiepionier Erik de Vries.

De bibliotheek van Beeld en Geluid is een handbibliotheek die een gespecialiseerde collectie publicaties over omroep en media in Nederland en het omringende buitenland omvat. Daarnaast is de filmgeschiedenis, met name die van de documentaire film, in redelijke mate vertegenwoordigd. Ten behoeve van contextinformatie in relatie tot de inhoud van de audiovisuele collectie is een beperkte selectie van historische handboeken en naslagwerken aanwezig. De bibliotheek beschikt tot slot over de grootste en meest complete collectie omroepgidsen (radio en TV) in Nederland.

Colofon

Uitgave: Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Hilversum, januari 2013.

Eindredactie: Mieke Lauwers

Ontwerp & opmaak: Klik Ontwerp, Utrecht

Drukwerk: De Toekomst, Hilversum

Foto's: Beeld en Geluid